

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2:40
 Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 40— franci
 Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Zrinyi Nrul 1 a.
 —
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Multămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fil.
 —
 Manuscriptele nu se in-
 napoiază.

Criza constituțională în Anglia

de dr. V. N. Madgearu

Londra, sept. 1911.

II.

In ce consta puterea lorzilor? Mult timp lorzii au pretins, că au același drept de a accepta sau respinge proiectele de lege ca și comunii. Se știe însă, că ei nu puteau respinge bugetul și că chiar în legislația ordinară — conform obiceiului — puterile lor erau limitate. Chiar în anul reformei — 1832 — lorzii nu pretindeau o forță arbitrară spre a respinge proiectele de lege fără a ține samă de voința poporului ci și atunci ca și acum, cereau dreptul de a apela la țară, să judece între cele două case, oricâteori nu se puteau înțelege asupra alcătuirii unei legi.

Respingând bugetul lui Lloyd George în 1909 — după ce delă 1906 respinseseră proiectul votului plural, al educației și al conflictelor industriale, lorzii au spus, că ei nu contestă „voința poporului”, dar reclamă același drept ca și comunii, de a hotărî, dacă o măsură legislativă exprimă voința poporului. Liderul lorzilor, lordul Lansdowne, a formulat astfel această teorie a mandatului expres, pe cari se sprijină pretențiunile lorzilor: „Socot de datorie a casei lorzilor de a opri mersul acelor măsuri despre cari noi opinăm, că n'au fost considerate în mod propriu și nu sunt în acord cu judecata țării”.

Guvernul liberal a negat validitatea acestei teorii pe baza următoarelor conside-

rațiuni: 1. Nu este adevărat, că pentru aducerea legilor se presupune ființa unui astfel de mandat expres pentru fiecare măsură în parte. 2. Chiar dacă ar fi așa, n'ar exista nici un mijloc prin care casa lorzilor să se asigure, că un proiect oarecare are mandatul popular sau nu. 3. Aplicarea acestui principiu, al mandatului popular a urmat așa fel, încât nu a lăsat nici o urmă de îndoială despre parțialitatea politică a lorzilor față de cele două partide.

Rezultatul acestei concepțiuni a situației a fost desființarea veto-lui casei lorzilor în chestiunile financiare și chiar în legislația autonomă (Home Rule), așadar în modificarea constituțiunii.

Problema constituțională, era să se găsească un mijloc, care să asigure realizarea voinței poporului prin mediul guvernării parlamentare. Cum răul imediat era abuzul funcțiunii legislative în casa lorzilor, remediul cel mai simplu era să se distrugă dreptul de veto al lorzilor, spre a se asigura casei poporului putința unei legislații sociale.

Aceasta s'a și realizat prin legea dreptului de veto din 10 august 1911. Această lege pune capăt influenței fără măsură a lorzilor asupra legislației comunilor și tinde către sistemul Uni-cameral. Sistemul Uni-cameral nu este necunoscut: Grecia și statele din America de sud l-au adoptat de mult timp. Dar nici un parlament din lume nu posedă atâta putere ca casa comunelor, în urma desființării dreptului de veto al casei lorzilor, căci în mai toate țările par-

lamentele nu au dreptul de a efectua schimbări constituționale. Casa comunelor — liberă de veto al lorzilor — stă în pozițiunea unică, de a fi absorbit rând pe rând puterile legislative ale coroanei și lorzilor și a-și fi însușit pe acelea, cari în statele cele mai democratic-organizate sunt rezervate veto-lui poporului.

Este întrebarea dacă această fază a evoluțiunii parlamentarismului englez implică asigurarea eficienței voinței poporului, asigurând progresul celei mai vechi democrații.

Este greu de judecat aceasta. Totuși câteva fapte vor lămurii problema. Este de toți știut, că creșterea puterii cabinetului din ultimul timp, însemnând o scădere a controlului casei comunelor asupra mersului legislației, implică o slăbire a sistemului reprezentativ. Exigențele guvernării parlamentare au contribuit la o scădere a puterii adunării și o creștere a puterii cabinetului.

Așa fiind, distrugerea veto-lui lorzilor n'ar putea conduce cu ușurință la o auto-crație a Cabinetului?... Apoi mai este de toți știut, că casa comunelor, astfel cum e constituită astăzi, nu este un reflect credincios al opiniilor, și aspirațiilor populare, de oarece atât legea cât și practica electorală nu îngăduie aceasta. Această situațiune, complicată prin faptul, că creșterea rolului miniștrilor a micșorat libertatea membrilor casei comunelor de a iniția și face legi, de a discuta în libertate și chiar de a aduce plângeri în adunare, implică un declin al caracterului reprezentativ al casei comunelor.

Actul de botez

al primei societăți române din Ungaria

— Comunicat —

de dr. V. Branisce

(Cotit la adunarea generală a Societății de teatru român întrunită la Blaj, ședința I, ținută la 16:29 august 1911).

*In. Prea Sfințiți domni mitropoliți,
 Prea Sfințiți domni episcopi,
 Domnilor și doamnelor!*

Intruniți în această localitate clasică a istoriei redeșteptării noastre naționale, cu prilejul jubileului semicentenar al celei mai vechi societăți culturale a noastră, dați-mi voie să fac un scurt comunicat despre prima societate națională a românilor din Ungaria, scoțând la iveală de sub colbul filor îngâlbinate un act, trecut cu vederea, care în originalitatea sa proprie vremurilor în care a fost redactat, ne servește o nemijlocită mărturie despre acel sfânt entuziasm al zilelor de redeșteptare, din care s'au hrănit toate năzuințele noastre stăruitoare de viață națională pe toate terenele vieții noastre publice: este actul de botez, extrasul din matricula botezaților, redactat la 30 august 1848 în toată forma de părintele ieromonah Nichita Hartularie despre nașterea din părinți legiuită a „Societății naționale române”, botezată fiind la 10:22 august 1848 prin episcopul de atunci al românilor neuniți din Ardeal Andreiu Șaguna, ca naș este introdus în extrasul matricular deputațiu-

nea română regnicolară din Ardeal, iar ca părinți legiuiți deputații români din dieta ungară, prima dietă a țării la care și-au putut trimite și românii din Ungaria reprezentanții lor aleși.

Din statutele societății, date publicității în nrul 14 din 26 august (17 septembrie) 1848 al revistei săptămânale „Amicul Poporului” ce se edita „prin comisia centrală din Pesta”, redactor fiind deputatul Sigismund Pap, pe care l-am ajuns sub numele „Pap Jiga”, vedem, că: societatea își ia nume de „Societate națională română” (§. 1). Scopul societății e binele de obște al patriei și înaintarea interesurilor române din toată Ungaria împreună cu Transilvania pe temeiul libertății, egalității și frăției pe cale legiuită (§. 2). Societatea va sta din membrii ordinari și onorari (§. 3). Membru ordinar poate fi oricare român, care se va învoi cu scopul și principiile societății (§. 4). Membru onorar poate fi oricare străin cunoscut de simpatia sa către poporul român (§. 5). Fiecare membru ordinar se îndatorează a fi membru pe trei ani (§. 6). Oricare membru ordinar va plăti pe tot anul la început 5 fl. argint. Iar ceice vor plăti cel puțin 50 fl. argint se vor condecora cu nume de Patronii Societății. Inceputul anului e luna lui noiembrie (§. 7).

După constituirea societății membru ordinar poate fi pe care doi din membrii ordinari recomandându-l, societatea în ședință ordinară îl va afla vrednic (§. 8.) membrii ordinari îi va denumi societatea (?) generală (§. 9.) societatea va avea un președinte, un vicepreședinte, doi notari, un per-

ceptor și un econom, afară de președinte toți locuitori în Budapesta; aceștia se vor alege în adunarea generală pe un an cu mulțimea voturilor secrete (§. 10).

Președintele de față va presida în toate ședințele ordinare și în cele generale anuale, va deschide și închide sau proroga ședințele; va convoca adunări extraordinare la întâmplări și va autentica cu subscrierea sa toate actele oficiale a societății. În neștiința de față a presidentului toate acestea le va implini vicepreședintele. (§. 11.)

Notarii vor duce protocolul tuturor adunărilor și vor subscrie cu președintele corespondențele și toate actele societății (§. 12). Perceptorul va duce socoteala curată și documentată despre toate veniturile și cheltuelile societății, care o va așterne adunării generale a societății în tot anul (§. 13.) Economul va îngriji de arendarea unei localități comode și netede pentru societate, va conduce un servitor pentru ținerea curată a localității, precum lumânări, hârtie ș. a. toate pe spesele societății și cu asignarea presidentului. (§. 14.)

Societatea va ținea două adunări generale pe an, în duminica dintâia a lunii lui ianuarie și în 8:20 august (§. 15). Ședințele particulare ordinare le vor pofti cel puțin 15 membri ordinari ai societății (§. 16). Ședințele vor fi publice cu vot decisiv numai pentru membrii ordinari ai societății (§. 17.) Desbaterile vor fi libere și cu cuviință, pentru care va îngriji presidentul. (§. 18.) Inițiativa este în dreptul fiecărui membru ordinar al societății. (§. 19.) Concluzele adunării se vor enunța

La aceste constatări, liberalii răspund, că odată dreptul de veto al lorzilor desființat, va fi cu puțință a efectua mari reforme electorale și constituționale. Legislativul mai scurte vor mărgini excesul de independență, adoptarea sistemului reprezentativ proporțional, va opri oscilarea exagerată a pendulului, ce tinde a face fiecare parlament o caricatură a sentimentelor țării, alocarea de afaceri administrative și legislative la guvernările provinciale și locale — într'un cuvânt extinderea descentralizării — va suprima congestiunea de afaceri în casa comunelor, restaurând libertățile legislative și a desbaterilor scurte prin actuala stare de lucruri.

Admițând toate acestea este întrebarea, dacă poporul englez este gata de a investi cu puteri legislative ilimitate o singură cameră aleasă la câțiva ani odată, sau dacă nu cumva instinctele lui de conservare, vor reclama existența unei a doua camere, înzestrată cu o oarecare influență legislativă, deși nu cu dreptul de veto și dacă nu cumva poporul însuși va pretinde un control mai efectiv asupra cursului legislației, de cât acel al actualii mașinării ale unei alegeri generale.

Despre aceasta într'un număr viitor.

Un circular de mare importanță

Consistorul din Arad a dat un circular de mare importanță. Este știut, că în lupta pentru existență poporul nostru în cele materiale este aproape absolut fără nici un sprijin din partea statului și a organelor lui. Din potrivă administrația publică îi face greutăți pe toate terenele, iar politica de stat consideră sărăcirea poporului nostru ca un fel de postulat al său. Intre astfel de împrejurări biserică română de ambele confesiuni este chemată să sară în ajutorul credincioșilor săi cu îndrumări în cele economice.

Preoții și învățătorii, afară de oficiul lor, nu pot avea o chemare mai sfântă, decât să primească asupra lor îndrumarea și luminarea poporului în cele economice. Consistorul din Arad a înțeles această mare datorință im-

pusă prin lipsurile actuale ale poporului și a aflat cuvinte binecuvântate pentru a se adresa în această chestie preoțimei și învățătorimei, indemnându-o să ieie în mâinile sale conducerea vieții economice a credincioșilor. Felicităm consistorul din Arad pentru această fericită inițiativă și nădăjduim, că indemnurile sale nu vor răsuna în pustiu.

Iată circularul de sub întrebare:

Circular

cătră toți preoții și învățătorii gr.-or. români din dieceza Aradului

Societatea omenească o împărțim — din punct de vedere social-economic — în trei clase principale: a plugarilor, a meseriașilor (cuprinzând și neguțătorii) și a intelectualilor. Fiecărei pături îi revine un rol însemnat în lupta pentru traiu a individului, în formarea și consolidarea societății, în susținerea și întărirea statului. Toate trei clasele sociale lucrează definitiv spre aceeași țintă, și munca fiecărui se încopcează în mod firesc în lanțul fără sfârșit al progresului omenirii. Incopcierea aceasta a zalelor singuratică, trebuie să urmeze însă în mod regulat, fără întâzieri prea mari dintr'o parte sau alta, căci altfel trăinicia lanțului — continuitatea și intensitatea progresului — ar suferi. Și, precum între tovarăși buni se impune ajutorul reciproc, așa și între clasele și păturile sociale, devine necesitate imperativă concursul ce trebuie să-l dea una alteia, spre obținerea unui rezultat multumitor.

Pe când la popoarele cu cultură mai avansată, la popoarele mai civilizate, progresul este general, în rândul tuturor claselor sociale, — la noi deabia clasa intelectualilor s'a putut avânta la un nivel mai înalt al culturii. Vântul de primenire, pornit din toate părțile, a suflat înzădar pe câmpiile și văile, peste dealurile și colinele locuite de țărânul nostru. Și par'că din ce bate mai cu tărie, cerând intrare pentru făt-frumosul încărcat cu atâtea bunătăți, cuprinse în înțelesul nemărginit al cuvintelor: cultură și progres, — par'că dintr'aceea țărânul român își închide mai strașnic ușa colibeii sale întunecoase, sălășluită de mizerie și... păcat.

Și considerând, că absoluta majoritate a poporului nostru o alcătuiesc țărânii, — clasa de mijloc, o așa numită burghezime, e deabia la începutul formațiunii sale — e evident, că numai prin propășirea plugarului ne putem câștiga îndreptățirea de a fi socotiți, ca neam, între popoarele civilizate.

Spre împlinirea acestei datorințe, eminentamente naționale, chemăm la muncă asiduă pe toți intelectualii noștri. Îndeosebi ne adresăm acelor dintre ei, cari atât în urma misiunii lor speciale, cât

și în urma contactului nemijlocit și continuu, ce-l au cu masele mari ale poporului, sunt direct chemați a se îngriji de propășirea și prosperarea celor încredințați lor spre luminare și conducere. Aceștia sunt: preoții și învățătorii.

Acțiunea de salvare și îndreptare, ce va trebui să întreprindeți de nou, sau pentru amplificarea și lărgirea celei începute deja, — este greu a o fixa în cadrele înguste ale unor circulare. Dealtfel terenul de muncă pentru aceia dintre d-voastră, cari voiesc a servi cauza cu devotament sincer, cu desinteresare și dragoste adevărată, este atât de vast, încât nu le va fi greu de a găsi, potrivit împrejurărilor date, căile și mijloacele ducătoare la scop. Și dacă totuși indicăm în cele ce urmează unele direcții, în cari am dori să vă vedem muncind cu zel și spor, — o facem în credința de a vă putea înlesni aflarea acelor căi, pe cari să purcedeți în spre ținta comună a tuturor oamenilor de bine: fericirea neamului prin cultură și progres.

I. Prin conferințe agricole-economice puteți deștepta în grad superior interesul sâtenilor pentru ameliorarea modului de plugărit învechit și necorespunzător cerințelor agriculturii moderne.

Veți avea însă neapărat în vedere dorința noastră ca:

1. Acele conferințe se fie cu totul lipsite de timbrul oricărei oficialități, libere chiar și de aparența unei prelegeri, „ex cathedra”, — să fie mai mult convorbiri intime între d-voastră și ascultători, dând ocazie și îndemn la discuții cât de vii;

2, pentru a asigura reușita astorfel de conferințe libere, atât în privința folosului real ce ar putea avea ascultătorii de pe urma lor, cât și în privința menținerii neștirbite a autorității d-voastră, pe care în primul rând aveți a o mulțumi *intelectului d-voastre mai cultivat și bogăției în cunoștințe*, — nu veți neglija de a pătrunde mai în tăiu d-voastre pe deplin chestia ce ați ales de obiect pentru conferință, studiind spre acest scop cu posibilă temeinicie produsele literaturii speciale; — Veți îngriji de acvirarea de astfel de opere pe scama bibliotecii, ce nu ne îndoim că ați înființat deja la școală sau biserică, și spre complectarea cunoștințelor nu veți neglija de a urmări cu atențiune articolele de conținut economic din ziare și reviste, putându-vă aceste de multe ori servi drept îndrumare în o direcție sau alta; — peste tot veți fi conduși de principiul, de a învăța cât de mult, pentru a putea povățui cu folos credincioșii în diferitele lor afaceri economice;

3, referitor la sulevarea și discutarea astorfel de chestii economice, a căror esență fie că nu ați pătruns-o pe deplin, fie că aveți d-voastre însuși oarecare nedumeriri în privința rentabilității, a puținții de a le înfăptui sau a le acomoda împrejurărilor locale, — vă invităm a fi totdeauna cu băgare de seamă, ca nu cumva prin îndrumări gre-

prin președintele după pluralitatea absolută a membrilor ordinari de față. (§. 20.)

Președintele va îngriji a se înfățișa adunărilor generale un raport despre lucrările societății, dela terminul adunării cei mai aproape trecute. Societatea va și publica lucrările sale prin organele foilor politice române (§. 21.)

Societatea va sta în corespondență cu toate societățile române și redacțiunile foilor române din toată românia. Își va cerea și alți corespondenți între români și străini. (§. 22.) Corespondențele și alte scrisori adresate societății se vor ceti în adunare, au se vor încrede unui comitet ales din cinci membri ai societății ordinari spre referire. (§. 23.)

Societatea va ține toate foile române politice, literare, economice, comerciale ș. a., iar din cele de alte limbi câte-i vor fi prin puțință, începând dela cele mai însemnate. (§. 24.)

Societatea se va nevoi după puțință a înființa și o bibliotecă pe cât se poate mai românească, cu căutare mai ales la literatura mai nouă (§. 25). Societatea are drept în adunări generale a-și revedea și îndrepta statutele după trebuințele timpului, numai pentru intrămarea scopului acestei societăți (§. 26).

Din acest text al statutelor transpiră acel spirit învingător al liberalismului național saturat de revendicațiunile democrației, ale cărei zori înșelătoare se iviseră atunci și la noi pentruca desamăgirea ce a urmat să fie și mai cutropitoare.

Îndeosebi în părțile bănățene, bihorene și maramurășene s'au înrolat cu însuflețire fruntașii

noștri de pe acele vremuri în serviciul soliei de libertate, egalitate și frățietate, care venea din Pesta, unde tinerimea generoasă pentru desrobire de neam și lege deschise porțile și pentru martirul românilor de pe acele vremi, Eutimiu Murgu, după ce suferise trei ani și mai bine robie, devenind apoi sufletul mișcării constituționale în Bănat, unde deodată a fost ales deputat în trei cercuri, la Lugoj, Făget și Oravița în comitatul de atunci al Carașului, iar în o petiție specială recomandat Maj. Sale să fie numit căpitan al românilor din Bănat.

Numai răsfoind filele mușcăite ale acelor vremi vom înțelege nemărginita însuflețire și credință, cu care s'au atașat românii ungureni și bănățeni primului ministeriu responsabil, dela care așteptau desrobirea bisericii române orientale de sub jugul ierarhiei sârbești și îngrădirea dreptului poporului român la existență proprie națională prin legi fundamentale.

În preziua acestei ședințe publice *Deheleanu* în nrul 17 al „Amicului Poporului” din 1848 versurile:

Dela Tisa pân' la mare
Strigă echo-n răsunare
Strigă a timpului schimbare
Și românilor înviare.

Din țărâna de fenice
Iar trup o să se ridice
Din adâncă admire
O ageră viețuire.

Și fecioara românească
Ca serbarea să cinstescă
Cu maslinuri se chitește
Și cu flamuri se npupește.

Cu cocarda tricolore:
Roșu, albastru și ca soare
Peptisoru-și frumșește
Mantaila glăsuște...

A fost un vis frumos, din care s'a hrănit însuflețirea sfântă a acelor vremi, din însuflețirea aceasta s'a născut societatea națională română, al cărei act de botez s'a publicat ca extras din matricula botezaților în nrul 13 din 19 (31) august 1848 în „Amicul Poporului”.

Il reproduc aici ca amănunt dat uitării, vrednic de a fi înprospătat astăzi, ca dovadă a însuflețirii înaintașilor noștri de pe acele vremuri. Redacția adause nota că acest extras de botez este compus „după formula preoților sâtenesți, însă ne rugăm ca să nu rătăcească cineva a gândi, că doară vrem prin aceasta a hatjocori”.

Iată actul:

„Extractul protocolului.

Aceia ce s'au botezat la *confelegerea națiunii românești* ce are *kramul* libertății, egalității și frățietății, pus pe temelul constituțiunii de acum, al țării acesteia, în orașul Pesta aflătoriu:

S'au născut societatea,
Parte: românească

șite să pericliți succesul ostenețelor d-voastre și pentru altă dată...; mai corect procedați în astfel de cazuri dacă mărturișiți în mod nefățărit insuficiența cunoștințelor ce posedăți în cauză, și dacă căutați ca prin cetirea română a obiectului respectiv, să ațâțați discuția, prin aceasta interesarea mai de aproape a ascultătorilor asupra chestiei, și nu arareori vor urma apoi, din îndemn propriu, și fără responsabilitatea morală a d-voastră, — experimentările practice, cari sunt chiar și atunci folositoare evoluției spre progres a țărâniei, când nu succed;

4, cu ocazia prelegerilor publice ce se vor ține poporului de către oameni de specialitate bunăoară de către conferențiarul agricol al Asociațiunii, sperăm că d-voastre veți fi cei mai atenți ascultători, și am dori ca tot d-voastre să fiți și cei dintâi următori ai instrucțiunilor auzite, sau dacă împrejurările nu vă permit a traduce însuși în fapte învățăturile primite, veți strădui, ca cel puțin alții să o facă sub conducerea și instruirea continuativă a d-voastre; și, repetăm: fiți totdeauna cei mai sărguincioși elevi pentru a deveni învățători desțoinici!

Cam aceste ar fi îndrumările speciale ce am crezut de cuviință a vi-le da de astădată.

În general, cu privire la îndreptarea modului de exploatare agricolă, am dori să țineți samă de următoarele înviațiuni:

Conferințelor ținute în formă de prelegeri sunt a se prefera, în majoritatea cazurilor, *lecturile* în comun a acelor bucăți din reviste, ziare sau cărți, cari tratează despre nevoile împreunate cu gospodăria unui țăran: lucrarea solului, cultura plantelor, creșterea și prăsila vitelor etc. etc. Explicările și augmentările cu cari veți pricepe a completa cele cetite, va fi mărturia sărguinței ce ați desvoltat în studiarea materiei respective; fără studiu prealabil nu veți fi de altfel în stare a menține nici discuția, ce nesmintit veți căuta a provoca, la nivelul dorit. Și veți putea potența influența binefăcătoare a lecturilor, dacă căutați și găsiți pilde și asemănări, luate din mijlocita apropiere și cunoscută de toți, și veți osteni a le aplica cu pricepere, dând astfel literii viață...

Și nu vă veți mulțami cu aceea, că ascultătorii au priceput cele cetite, ci îi veți îndemna, ca să-și urmeze sfaturile, cel puțin unii dintre ei, fie și numai ca încercări răzlețe, pentru a convinge apoi prin rezultatele obținute, și pe alții despre rostul însemnat al slovelor.

Ii veți deprinde, cu ocazia conferințelor sau lecturilor comune și în strânsă legătură cu cuprinsul acestora, a face diferiți calculi în privința rentabilității, și prin urmare a superiorității unui metod nou de cultură agricolă, față de cel îndatinat.

Le veți explica cât mai des și cât mai pe larg superioritatea agriculturii sistematice în comparație cu plugăritul pomenit din moși-strămoși, — dovedindu-le, că astfel urmând și pe mai de-

parte, ei nu pot înainta, că concurența zămisliță din progresul general al popoarelor ce-i încunjură, îi doboară; ca exemplu atrăgător se va putea indica bunăstarea vecinului de neam străin (șvabii în Bănat, sașii în Ardeal).

Un calcul convingător în susținerea tezei ce ne preocupă îl găsiți d. e. în creșterea vitelor, lămurind țăranii asupra faptului, că prețul unei singure vite, de soi și bine ținute, ecvivalcăză cu valoarea a 3—4 capete rău hrănite, pipernicite și degenerate, — arătând, că sporul cheltuielilor iscate din nutrirea mai rațională, mai intensivă, mai costisitoare nu numai se acopere prin valoarea vitei însăși, ci va mai rezulta și un surplus destul de însemnat ca component al rentabilității gospodăriei în general. Căci să nu uităm: numai cu vite bine hrănite putem lucra solul roditor în mod corespunzător; că, numai vaca rațional nutrită ne poate da o cantitate îndestulătoare de lapte, — fără a se altera în mod desavantajos rentabilitatea prin nutriunea forțată; și să nu uităm, că o întreținere mai îngrijită a vitelor este condiționată de un produs suficient de nutrețuri, iar cultura acestora ne silește a întocmi întreaga rotațiune (schimbul alternativ în cultura plantelor) în senz mai potrivit cerințelor agriculturii raționale, urmarea firească a îmbunătățirii rotațiunii este ameliorarea solului, asigurarea unor recolte mai bogate și mai constante; și în sfârșit, nu puțin trage în cumpănă cantitatea și calitatea gunoiului produs de o vită bine hrănită față de acela, al unei vite lihnite de foame.

Nu fără bază au numit unii agronomi grămada de gunoiu: casa de economii sau comoara economului. În întregul mers al gospodăriei îi vine gunoiului animalic bine conservat și bine manipulat un rol cu mult mai însemnat, de cum am crede la prima vedere. Poate e suficient pentru sprijinirea acestei aserțiuni să amintim, că în bilanțul celor mai multe economii model, contravaloarea tuturor nutrețurilor (cu excepția grăunțelor) mistuite de vite și a paelor folosite de așternut, o formează: gunoiul. Și aceste economii să nu credeți că lucrează cumva cu deficit! — Dacă admitem deci astfel de valori pentru acest produs, cu totul tot neglijat în gospodăriile țăranului nostru, și privit în multe locuri drept balast fără valoare, — nu vom ezita, de ai da atențiunea cuvenită și a inițiativa pe lângă ai noștri, ca să-l privească și ei drept comoară, drept capital ce investează an de an în economia lor!

Între preocupările rezultate din râvna spre prefacerea agriculturii în senz modern va trebui să figureze neapărat și lupta contra secetei. În această ordine de idei nu vă putem atrage în deajuns atenția asupra studierii mai aprofundate a experimentărilor practice ce se fac actualmintre pretutindeni cu aplicarea sistemului american „Campbell”, și care sistem constă — în fond — din immagazinarea umidității și micșorarea evaporăției capilare

prin nimicirea continuă a țevilor capilare ale solului. Cu toate, că acest sistem a trecut deabinele peste studiul experimentărilor științifice, exercierea lui în gospodăria practică a țăranului de abia icicolo se poate constata. Și ar fi bine dacă am putea ținea și noi românii pas cu ceilalți agricultori în aplicarea acelu sistem mult mai promițător.

II. Bunăstarea țăranului o putem promova — în mod indirect — și prin micșorarea rizicului, căruia îi este supusă orice gospodărie, fie în urma capriciilor naturii, fie în urma răutății oamenilor. Spre acest scop nu vom conțeni a reliefa avantajile, ce ne oferă asigurarea vitelor contra pagubei, asigurarea lanurilor de cereale contra grindinei, asigurarea produselor și clădirilor contra incendiului.

III. Însemnătatea imensă ce au cooperativele sătești în viața economică a unui popor vă este de sigur cunoscută. Nu insistăm deci mai de aproape în privința aceasta, ci ne mărginim a vă invita cu tot dinadinsul a studia literatura respectivă și apoi a inițiativa înjghebarea astorfel de tovărășii cooperative — după cât se poate cu garanța nelimitată a membrilor, pentru a le da un avânt mai puternic, — având însă în vedere următoarele:

1. Înființarea tovărășiei să corespundă a avea unei trebuințe locale, căutând a fixa în mod cât mai precis direcția și limita de operare, cel puțin pentru început. Și astfel veți grijii, ca țăranii să nu se aventureze cumva în afaceri nesigure sau peste puterile lor. Și tot în aceasta ordine de idei, nu veți râvni așa mult la concentrarea spre acțiune comună a cât de multe forțe în senzul numeric, ci veți ținea în evidență mai pe urmă, forța morală, a părtașilor care vor a se uni în societate cooperativă. În aceasta privință se recere mult simț și pricepere din partea d-voastră, pentru a reuși fără a da prilej la susceptibilități, — aproape tot atât de des obveniente la pătura țărânească, ca și la intelectuală... Selecțiunea membrilor se poate face mai fără înconjur, îndatăce cooperativa și-a asigurat prin rezultatele obținute, îndeajuns existența. În acest caz vi se dă la îndemână un puternic mijloc pentru asanarea morăvurilor prin diferite prohibițiuni, a căror călcare ar escluce receperea în sânul cooperativei, cum sunt: beția, falimentul fraudulos, sperjurul etc.

2. Pentru a nu primejdui dintru început reușita cooperativei, ce sperăm că în curând veți întemeia în cuprinsul cercului d-voastră de activitate, am dori să vă atragem atenția și asupra înconveniențelor ce ar putea rezulta din defacerea în comun a produselor agricole, sfātuindu-vă a observa cu cea mai mare precauțiune în astfel de cazuri, conșiderând prea marea variație în privința calității produselor. Procurarea în comun a semințelor, a mașinilor, ba și a vitelor de rassă e cu mai puțin rizic împreună, credem deci, că în aceasta direcție ar trebui făcut începutul.

In anul dela Xs 1848 a lunei lui august, ziua în 5:27

Părinții societății sunt: deputații români după lege;

S'au botezat și s'au uns cu sftul mir în luna lui august 10:22 prin Andreiu Șaguna, episcopul Ardealului,

Nașul societății au fost: Deputațiunea română regnicolară din Ardeal, aleasă după proporția poporului român,

Nume i-s'au dat: „Societatea națională română”, care în Pesta neîncetat se va ținea.

Cumcă acest Extract este scos din cuvânt în cuvânt din Matricula Botezaților întru adevăr mărturisesc și cu iscălitura numelui meu întăresc.

Dat-am în Pesta anul 1848 a lunei lui august în 30

Nichita Hartularie, ieromonach.

Gustului mai rutinat al zilelor noastre pare poate acest „extract” o glumă seacă, un joc copilăresc cu forme serioase, dar să nu uităm că în acele zile de redeșteptare la lumină după o noapte lungă și întunecoasă, a fost bucuria și fericirea atât de mare, încât nu mai știau cum să deie glas acelor sentimente isbucnitoare.

Dar nu mult le-a ținut această bucurie. N'au avut parte să li-se împlinescă dorul a vedea „neîncetat” societatea după cum o spun cu mare încredere în Extrasul Protocolului.

In curând s'au ivit nori negri și întunecoși.

In Viena l-au legat de felinar pe Latour, în Pesta l-au ucis pe podul de peste Dunăre pe Lambert și cu sabia udată în sângele cald a alergat eroicul ucigaș în dietă să anunțe biruința fatală. Jelașici a trecut Drava, iar aici la Blaj au venit românii înarmați la adunarea din septembrie.

In curând s'a îmbrăcat țara în flăcări și sânge: Isbucni cel mai teribil resboiu civil, după a cărui înfrângere s'a instăpănit din nou absolutismul, năbușind germenii vieții ce țâsnise, hrăniți cu nădejdi atât de mari și atât de înșelătoare. Incetul cu incetul au început apoi să se resfire norii grei și lămurindu-se în Ardeal reintroducerea constituționalismului pe bazele noi ale egalității celor patru națiuni s'a chemat la viață Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român, care tocmai acum își serbase jubileul semicentenar al existenței sale, și restabilindu-se în Ungaria constituțiunea, deputații români adunați în Pesta sub conducerea fericitilor Al. Mocsonyi și I. Hodoș și cu colaborarea neuitatului nostru Iosif Vulcan a chemat la viață societatea pentru teatrul român, întrunită astăzi aici ca să participăm la jubileul societății surorii, doar ambele și-au luat ființa din acelaș avânt sufletesc, din acelaș dor nemărginit de a vedea înălțându-se poporul român prin cultură națională la rolul și rangul ce-i revine în concertul popoarelor în urma originii sale, numărului său, situației sale geografice și înaltelor sale aptitudini culturale și civilizatoare.

Este acelaș dor și acelaș avânt din care s'a

născut și prima societate română din Ungaria, precursorul stins nainte de vreme, al societăților cari astăzi împreună se bucură de munca ce au săvârșit și rezultatele ce le-au realizat.

M'am simțit dator a aduce în aceste momente solemne acest nepretențios comunicat ca prinos amintirii primei societăți, care n'a avut parte să se bucure astăzi cu noi împreună de munca culturală săvârșită în ultima jumătate de veac pe ogorul întelenit al vieții noastre naționale.

Dr. DUMITRU POPA

MEDIC UNIVERSAL.

Fost medic de clinică și spital.

Specialist în morburii interne, de femei, de copii și de urechi.

Arad, Strada Petöfi (lângă gimn.) Nr. 10.
Consultațiuni: 11—12 ore a. m. și 1/2, 3—5 ore. p. m.

3. Importanță neasămuită îi revine tovarășiei cooperative în efectuarea cumpărărilor sau arendărilor de moșii, islazuri, păduri. Și nu putem decât îndemna spre astfel de operațiuni, — cu restricțiunea însă de a cumpăni bine astfel de afaceri, invitându-vă chiar, de a cere în cazuri concrete avizul și concursul prealabil al Ven. consistor, care la rândul său se va îngriji de exmiterea unui expert pentru cercetarea afacerii.

4. Cooperativele sătești ne pot aduce folos nespus de mare prin operațiile de bancă făcute în scopul ajutorării momentane, pe lângă dobândă minimă. Trebuie să fii însă cu băgare de seamă, ca acest ram de activitate al cooperativei să nu degenereze în spoliațiuni și cămătării, mai mult sau mai puțin deghizate și făcute în detrimentul celor nevoiași din partea câtorva puternici ai statului. Cât pentru d-voastre, vă interzicem de a primi vre'o rebonificare pentru orice funcție, care vi-s'ar încredința, — cel puțin pentru cei dintâi 5 ani de existență a cooperativei.

IV. Din complexul pe care-l alcătuiesc indeletnicirile agriculturii, face parte însemnată și: industria casnică. Veți îngriji deci, a promova dezvoltarea acestei ocupații folositoare prin toate mijloacele ce vă stau la îndemână, inzistând mai cu seamă asupra promovării acelor indeletniciri, cari sunt chemate a umplea un gol în continuitatea iernei, mijlocind astfel oarecare venituri și pentru acest anotimp al trândăviei împrenate cu risipirea avutului material și moral al plugarului.

Țărâna română, prin dexteritatea mâinilor sale și prin gustul ales, de mulțori deodreptul artistic, ce dovedește în țesături și casături, nu cu puțin va putea contribui la propășirea generală a neamului, — mai ales, dacă d-voastră nu veți pregeta, a vă interesa de desfacerea avantajoasă a acelor produse, îndemnându-le prin aceasta la muncă întefită.

V. Și în năzuința d-voastre de a conduce poporul spre lumină și progres în direcțiile mai sus amintite, să nu uitați că, în caz de lipsă, sunteți în drept, ba chiar datorți, de a solicita eventual și azistența organelor administrative etc., ale statului, a căror chemare trebuie să fie doar congruentă cu ținta spre care lucrați d-voastre: promovarea progresului, al singuraticilor, în scopul propășirii neamurilor, spre întărirea și mărirea statului, a patriei comune.

Arad, 25 august (7 sept.) 1911.

Consistorul diecezan gr.-or. român

Naționalitățile în oficiile publice

Sub titlul acesta ziarul „Világ” din Budapesta publică în numărul său de duminică un articol în care cu date statistice dovedește, că în vreme ce naționalitățile sunt aproape excluse din oficiile publice, acestea sunt adevărate refugii pentru gentrii unguri scăpătați.

În extazul de bucurie pricinuit de pactul dela 1867, serie „Világ”, clasa istorică ungurească, ajunsă din nou la putere publică, cu mână bogată a împărțit naționalităților drepturi. Legea din 1868 despre egala îndreptățire a naționalităților, între alte multe dispoziții destul de liberale a deschis pe seama naționalităților și oficiile publice. Legea aceasta a impus guvernului statului datoria, ca în serviciul administrației să aplice cât mai mulți nemaghiari. Însă nimicirea tot mai mare a averilor gentrilor a făcut imposibilă respectarea acestor dispoziții. Gentrii aveau trebuință de oficiile publice.

Curiile nobililor în mare parte au ajuns în alte mâini, iar puterea statului nu putea să lasă peirei pe nobilul rămas fără avere. Pe timpul primului ministru Coloman Tisza acțiunea de scăpare a gentrimii a luat un avânt foarte puternic. Gu-

vernul acesta, pentruca să dea loc gentrilor, nu numai că a alungat din oficiile existente pe toți oficianții, ci a creat și oficii noue. Și într'adevăr, țara noastră a obținut pe terenul acesta un record foarte frumos. Fostul deputat guvernamental, Neménii Ambrus însuși a fost scandalizat în 1902, din cauza, că statul ungar 22.75 procente din veniturile totale le-a întrebuințat pentru plățirea lefurilor slujbașilor statului. Deși slujbașii statului nu primeau leafă dela stat, ca astăzi, dela 1904 încoaci.

Astăzi dintre cetățenii nemaghiari abia numai câțiva sunt aplicați în birouri. Firește, întâi vine gentry, și numai după acesta poate să urmeze altul. Ludovic Mocsáry în anul 1886 („Câteva cuvinte în chestia naționalităților”) a arătat, că în toate oficiile statului, excepție făcând armata, au fost aplicați 199 români, 2 procente a oficianților statului, deși încă pe atunci numărul românilor forma 20 procente din numărul total al locuitorilor țării. În privința aceasta situația de atunci a rămas aceeași și până astăzi. Iar în comitate, ca urmare a noiei legi comitatense, dela 1866 încoace numărul oficianților naționalităților încontinuu a scăzut, dar a scăzut și numărul notarilor comunali ai naționalităților. O comparație făcută între împărțirea populației după naționalități și între contingentul oficianților naționalităților va convinge pe fiecare, că drepturile garantate prin legea de naționalități sunt puse de mult la arhivă. Numărul oficianților naționalităților aplicați în slujba comitatelor e foarte mic, aproape disparent.

După recensământul din 1900 51.4 proc. a locuitorilor țării au fost unguri, iar 48.6 proc. alte naționalități.

În 63 comitate, câte are Ungaria, sunt aplicați 4471 oficianți comitatensi, dintre cari 4129 unguri (92.3 proc.), iar nemaghiari abia 342, adică 7.7 proc.; dintre oficianții nemaghiari germani sunt 141, slovaci 26, români 137, ceilalți sunt ruteni, croați și sârbi.

Notari comunali și cercuali sunt în țară 4925, dintre aceștia unguri sunt 4219, ceilalți, 706, sunt nemaghiari. De aici se vede, că a sosit timpul executării cinstite a legii de naționalități.

Disproporția va fi cu atât mai bătătoare la ochi, dacă vom cerceta raporturile acelor comitate, în cari numărul ungarilor față de cel al locuitorilor aceluși comitat e aproape disparent.

În comitatele Arva, Liptó, Nyitra, Trencsen, Turóc, Zólyom și Sáros 9.4 proc. a locuitorilor sunt unguri, 90.6 proc. nemaghiari, iar dintre 362 oficianți comitatensi 336 sunt unguri (92.8 proc.), nemaghiari 26 (7.2 proc.).

Tot această disproporție e și în șirul notarilor. În comitatele acestea dintre 356 notari comunali 305 sunt unguri și numai 51 nemaghiari. Astfel se validează aici elementul unguresc față de majoritatea foarte mare a slovacilor.

Aceleși rezultate le găsim și în comitatele cu majoritate românească. 4.8 proc. a locuitorilor comitatului Caraș-Severin sunt unguri, 95.2 nemaghiari; dintre oficianții comitatensi 71 sunt unguri, 13 germani, 1 slovac, 36 români, deși în comitatul acesta numărul românilor e de 328.371, față de 21.439 suflete ungurești. În comitatul Alba inf. locuiesc 36.360 unguri și 175.992 nemaghiari, dintre cari români 166.099. Dintre oficianții acestui comitat 61 sunt unguri și 1 român. Situația e caracteristică și în comit. Solnoc-Dobăca, unde 10.9 proc. a locuitorilor sunt unguri, 80.1 proc. nemaghiari (189.922), dintre cari români 180.309. Dintre oficianții comitatului 57 sunt unguri și 5 români. E cu totul alta situația sașilor, cari totdeauna s'au simțit bine în frunzarele guvernamentale. În statul oficianților comitatensi numărul sașilor preponderază, ca și în alte comitate cel al ungarilor.

Un exemplu unic în privința aceasta oferă comitatul Sibiului, unde locuiesc 8048 unguri, 47.678 germani și 108.413 români. Dintre oficianții comitatensi 9 sunt unguri, 37 germani și 8 români.

În mare parte oficianții unguri, mai cu seamă

generația mai tânără, de prin ținuturile locuite de naționalități abia înțeleg limba poporului, prin interpreti neoficiali conduc desbaterile și judecă în chestiile poporului slovac și român care absolut nu înțeleg limba ungurească. Câte vătămări de drept și câte nedreptăți nasc astfel de judecați! Nu interesele naționalităților, ci mai cu seama interesul administrației bune, imparțiale și grabnică pretinde, că dispozițiile legii de naționalități referitoare la complinirea oficiilor publice în țara noastră să se execute cinstit. În sfârșit oficiile publice în țara noastră nu pot să fie totdeauna refugiile gentrilor.

Manevrele mari din nordul Ungariei. După o lungă pregătire pentru reușita marilor manevre finale, marți în sfârșit s'a început proba de războiu la Dukla, cu asaltarea corpului situat la nord. Drumul e peste toată întinderea ireproșabil. În genere e ordine mulțumitoare. Moștenitorul tronului Francisc Ferdinand, principele Leopold Salvator și Eugen, miniștrii Hazay și Georgi, sunt cu toții în lagăr deja.

Clironomul Francisc Ferdinand a fost obiectul unor strălucite festivități, primit fiind atât de către autoritățile civile cât și de cele militare cu deosebită pompă.

Timpul e cât se poate mai favorabil, așa că întreaga manevră s'a inaugurat sub cele mai frumoase auspicii.

Marți dimineața la ora 8 și 40 m. a sosit arhiducele Francisc Ferdinand, cu un tren special, la Bártfa împreună cu suita sa. La gară a fost întâmpinat de public mare îmbrăcat în haină de sărbătoare, care la vederea moștenitorului a isbucnit în urale vijelioase.

Dela gară clironomul a plecat cu automobilul către terenul de acțiune din preajma comunei Felsőviskőz.

La 9 și 45 m. a sosit cortetul de automobile la locuința sa în villa deputatului Emeric Szepesházi.

După o masă splendidă ce s'a servit în cortul regal, devenit istoric, moștenitorul cu întreg statul-major au urcat automobilele, ducându-se la Sztropkó, unde-l reclama conducerea manevrelor finale.

La Sztropkó e găzduit în castelul lui Ocskay.

„Pester Lloyd” despre chestia naționalităților. Ziarul „Pester Lloyd” publică un articol de fond asupra serbărilor societății ungurești Emke din Transilvania și discută cu acest prilej chestia naționalităților.

Articolul voiește să dovedească cu date statistice, că numărul alegătorilor unguri se micșorează pe când cel al alegătorilor naționalităților se mărește.

Chestia naționalităților în Transilvania, spune ziarul, nu poate fi rezolvită prin politica mânei de fier, ci prin interzicerea culturii naționale.

În actuala politică se face uz de ambele tactici și de aceea această politică e o politică de sinucidere. O Ungarie unită nu se va putea creia decât prin statificarea învățământului primar și prin mai multă dragoste care ar atrage de partea ungarilor popoarele neglijate ale naționalităților.

Ocaziune de procurat mobile!

Cu considerație la plusul de producție, dela fabricanții de mobile

Székely és Réti

din Murășvașarheiu, piața
: Szechenyi Nr. 47. :

Se pot prevedea cu cele trebuincioase mai ieftin. Persoanelor solide pe lângă solvire în rate și fără ridicarea prețului. Mobilă de mirese, în alegere uriașă. La cerere se trimit în provincie bogate colecții de mustre.

Pentru d. I. Rusu-Abrudeanu dela „Adevărul“. In numărul de Marți al ziarului „Adevărul“ din București d. Ion Rusu-Abrudeanu ne face proces pentru articolul nostru „Cuvinte nehibzuite“. D-sa ne acuză, că am fi atacat pe d. P. Cosma, „socrul talentatului poet O. Goga“, pentru faptul, că cu ocazia unui banchet dat de către mitropolitul din Blaj, a ridicat toastul său în onoarea prefectului Szász József, reprezentantul guvernului unguresc la serbările din Blaj.

D. I. Rusu-Abrudeanu nu spune adevărul, cu toate că este redactor la „Adevărul“.

Noi nu am invinuit pe d. P. Cosma pentru faptul, că a închinat în sănătatea prefectului Szász József, ei pentru faptul, că d. P. Cosma s'a amestecat în afacerile partidelor politice din România, și a ținut de cuviință să inzulte pe politicianii români cari erau oaspeții mitropolitului din Blaj. Chestia aceasta nu are nimic de a face cu iubitul nostru poet O. Goga, deoarece faptul, că d. P. Cosma este socrul poetului, nu-l îndreptățește pe acesta să facă și dânsul excursiuni poetice pe tărâmul politicii naționale. Peste tot legăturile familiare nu pot servi de scuză greșelilor făcute.

Nu-i așa domnule I. Rusu-Abrudeanu?

*

Germanii din Slavonia. Din Zagreb vine știrea, că duminică trecută nemții din Sirmiu au ținut la Ruma o adunare populară, în care au desbătut chestia organizării nemților din Croația și Slavonia. Adunarea populară a hotărât să lanseze un manifest către nemți, care se începe astfel:

Aderenți ai politicii reale, noi, germanii din Croația și Slavonia, stăm pe baza pactului dela 1868 și avem ferma convingere, că dezvoltarea sănătoasă a patriei noastre între marginile legii e posibilă, făcând să înceteze vătămările pactului și schimbând dispozițiile nu prea favorabile referitoare la Croația cu altele mai drepte. În schimb suntem gata a sprijini cu toată puterea partidele, cari urmăresc acelaș scop.

În manifest se mai declară, că nemții nu se asociază nici unui partid existent, ci vor forma un organism deosebit.

*

Urmasul lui Schönaich. In numărul său de astăzi „Reichspost“ aduce știrea, că M. Sa a decis definitiv în chestia numirii noului ministru comun de războiu. Deci urmașul baronului Schönaich va fi Aufferberg comandantul de corp din Sarajevo. În curând „Monitorul oficial“ va publica desărcinarea lui Schönaich și totodată și numirea lui Aufferberg. De prezent Aufferberg petrece încă tot în Sarajevo.

*

Din cameră. În ședința de astăzi a camerei s'au mântuit câteva votări nominale. I. Györfy a interpelat în chestia demisiei baronului Schönaich, iar A. Ráth a interpelat în chestia holerei.

*

Conflictul franco-german. Ultimele știri telegrafice țin calea mijlocie între optimism și pesimism. Germania a comunicat Franței răspunsul său la condițiunile ce i-au fost puse și acuma a rămas ca Franța să-și spuie din nou cuvântul.

Scena aceasta, însă, se poate repeta îndelung, deoarece cu multă anevoință vor ajunge cele două cabinete la o desăvârșită înțelegere asupra punctelor politice ale acordului.

Și tocmai pentru că sunt toate șansele ca cortina să stea încă multă vreme ridicată, deși jocul se petrece între culise, glasurile autorizate sau nu ale opiniei publice manifestă o adâncă enervare și se a-

rată înclinată să profetizeze un desnodământ fatal.

De altfel, o primejdie există. În Germania circulă în toate părțile zvonuri că se va declara războiul. Alaltăeri, se zvonise la Berlin că s'a dat ordin de mobilizare.

Ziarul „Post“ a apărut cu o știre publicată cu litere grase că tratativele franco-germane se pot considera ca rupte și că războiul e inevitabil.

În acelaș timp, asediul contra băncilor și caselor de economie continuă. Lumea își retrace toate economiile, pentru că zvonul care circulă spune că în caz de războiu guvernul va pune mâna pe toate depozitele dela casele de economii.

La Stettin este, de mai multe zile, o adevărată panică. De cinci zile, casa de economie din această localitate a trebuit să restituie sume până la 500.000 mărci.

Ziarele cu caracter oficios, cu toată rezerva lor nu fac decât să arunce și mai multă turburare în opinia publică.

„Lokal Anzeiger“, organ oficios, spune hotărât: „Germania e destul de tare ca să taie cu sabia ei nodul marocan. Dar la ce bun? Și fără războiu Germania își va urma mersul său și va fi peste douăzeci de ani, mai mult decât acuma, arbitrul lumii vechi. Să calculăm puțin. Bogăția Germaniei va fi dublă până în douăzeci de ani și populația ei va fi de 40 de milioane. Ce va face Franța? Și ce va fi Engiltera cu problemele sale sociale, cari cuprind fiecare în parte germeii morții“.

Nici nu se poate o sfidare mai fățișă la adresa Franței și Engilterei și un mijloc mai eficace de-a invenina situația.

Pe de altă parte, în Franța se operează același provocări și alarme, arătându-se opiniei publice că diplomația franceză suferă o înfrângere, că țara suferă o rușine și o necinste în chestia marocană.

E grav, li-se spune francezilor, că Franța permite Germaniei să-și întindă pozițiunile sale din Africa ecvatorială până la acel punct geografic, care condamnă posesiunile franceze la sterilitate și la moarte.

Căci acesta e adevărul; recunoașterea suverunității Germaniei tocmai asupra unor puncte, cari erau socotite ca de neatins și despre cari ministrul de externe francez spusese că vor fi salvate cu orice preț.

Se cedează Germaniei o parte din țărâmul drept al Congului și aproape tot țărâmul drept al Ubaughi-ului, ceea ce înseamnă că Franța nu numai că pierde un teritoriu mai vast de cât republica întreagă, extrem de bogat, foarte populat, ci e pusă în situația ca mai târziu să cedeze teritoriul ce-i rămâne, ca neutilizabil și lipsit de valoare comercială, Germaniei sau Engilterei.

Toate acestea se spun francezilor și o dela sine înțeles că amorul lor propriu național e adânc jignit și că nu trebuie de cât încă o încordare, încă un mic exces de provocări, pentru ca ostilitățile să izbucnească.

Prin urmare, se vede unde este primejdia și că ea continuă a fi tot așa de mare ca în momentul primei suspendări a tratativelor.

Tot ce rămâne opiniei publice este să se menție la nivelul ultimelor telegrame, cari, fără să fie optimiste, nu arată prea mari dispoziții de pesimism.

Poate că ele sunt în mijlocia jestă.

CORESPONDENȚE

DIN AUSTRIA

SCRISORI DIN VIENA

Greutățile situației parlamentare. — Ungaria și Austria îndușmănite.

Viena, 8 septembrie 1911.

Poziția actualului ministru prezident din Austria, bar. Gautsch, nu este de invidiat.

Dacă considerăm greutățile multe și mari, cari sunt împreunate cu acest post, vom putea ușor să presupunem, cât de ușurat și fericit se va simți fostul prezident Bienerth, care în prezent conduce agendele regentei din Austria de jos, ușoare și liniștite în raport cu grijile unui ministru prezident.

Baronul Gautsch trebuie să întocmească în sine înțelepciunea mai multor diplomați și să dispună de puteri gigantice, dacă va voi să înlăture toate piedecile din calea unei aplanări netede a conflictului ce există în viața politică din Austria. Soartea crizei e în mare parte condiționată de rezultatul tratativelor inițiate și purtate de regentul Thun întru rezolvirea chestiei boeme. Ar fi prematur a judeca de acum asupra situației politice, dar un lucru trebuie constatat, că guvernul actual are mare trebuință de pacea din Boemia. Se știe, că guvernul va avea să treacă prin parlament proiectul reformelor militare. Abstrăgând dela faptul, că spre acest scop va avea trebuință de o majoritate de muncă, dar în afară de aceasta, o obstrucție a cehilor ar putea încurca în mod fatal atât de mult itele guvernului, încât căderea lui va fi inevitabilă.

Socialdemocrații vor fi din principiu contra lor, căci dânsii nu voiesc să jertfească nici bani nici sânge pe seama armatei, dar de aceea nu vor reurge la mijloacele obstrucției. Nu astfel stă însă lucrul cu cehii. O obstrucție a acestora, ar ușura numai opoziția socialdemocraților și guvernul ar trebui să plice, căci nici în sânul celorlalte partide, reformele nu sunt privite cu simpatie. Cehii trebuiesc deci câștigați cu orice preț. De aici însemnătatea mare ce se atribuie tratativelor, ce se află în curgere.

La toate acestea se mai adaugă, că procedura militară în forma, în care a fost prelucrat proiectul, nu mulțumește nici în parte, nici pe acele partide chiar, cari par a sta mai aproape de guvern.

Prin el nu este garantată unitatea armatei și temeroa de tendința de separatism a maghiarilor crește tot mai mult. Și apoi obstrucția din parlamentul maghiar a atins astfel de puncte, încât nu este nici o nădejde, că partidul muncii naționale, ar putea, fie să treacă prin parlament proiectul, fie să înlăture obstrucția pe alte căi. Austria a învățat din trecut și nu vrea să se expună din nou la un blamaj din partea Ungariei.

Se știe, că cu alt prilej, parlamentul austriac a votat odată urcarea contingentului de recruți, care a fost apoi simplu respins, de cel maghiar.

În urma acestor împrejurări mulți sunt cuprinși de pesimism că bar. Gautsch nu va fi în stare să supoarte până în sfârșit toate greutățile împreunate cu rezolvirea crizei. Cel puțin până aici, de câteori a fost Gautsch în fruntea statului, a bătut totdeauna în retragere, când situația începea a deveni critică. Se zice, că atunci făcea de aceea așa, pentru că voia să se conserve pentru viitor. Drept aceea mulți prorocesc de pe acum înlocuirea lui Gautsch prin regentul din Boemia contele Thun.

Cea mai neplăcută și grea misiune a guvernului este apoi aflarea de modalități pentru înlăturarea scumpetei, ce s'a ivit pe toate terenele. Îndeosebi pentru lipsa de carne trebuie aflat cu orice preț un remediu încă înainte de ivirea iernei.

Mijlocul cel mai ducător la scop ar fi deocamdată promovarea importului de carne, pentru că alte măsuri s'ar putea aplica cu efect numai după un restimp de mai mulți ani. De aceea cu prilejul ultimei vizite a lui Gautsch la Khuen, s'au inițiat din nou tratativele, cari au fost atât de brusc întrerupte din partea Ungariei. Populația Austriei nu va întâmpina cu resentiment această cale la Canossa a lui Gautsch, căci fiind vorba de un interes vital

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fiseber Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

de primul rang, sentimentalitatea și animozitatea e înlocuită prin judecata calmă a cetățeanului matur, care așteaptă în primul rând o ușurare a traiului și numai în al doilea revindicări de natură politică. Dar sunt puține speranțe, pentru o rezolvire favorabilă a acestei probleme, pentru că concediul ministrului de resort maghiar expiră cu finea lui septembrie, când abia se vor putea începe tratativele. Se vede din aceasta că maghiarilor nu le este prea grabnică afacerea. Amânarea tratativelor e egală cu refuz și dovedește din nou cât de zadarnic este să aștepti nobletă dela această nație pretinsă civilizată.

Austriacus.

DIN ITALIA

SCRISORI DIN ROMA

XV.

Roma, 6 sept. 1911.

Congresul studențesc „Corda Fratres”. — „Principesele române”. — Binefacerile holerei...

De câteva zile căldurile tropicale ce au domnit în acest an la Roma, au încetat și odată cu răcoarea a început și animația pe străzile și în împrejurimile Cetății Eterne. Zilnic trenurile vin încărcate, aducând pe vilegianții, cari se întorc fiecare la treburile lor sau pe străinii, cari sunt dornici să viziteze expozițiile și să cerceteze urmele trecutului îndepărtat în mijlocul serbărilor jubilare. Seria congresurilor care se întrerupsese pe timpul verei, își urmează cursul cu mai multă ardoare de cum s'ar fi crezut la început. Zilele acestea, poporul roman a sărbătorit cu deosebită dragoste pe tinerii veniți din toate unghiurile pământului cu prilejul aniversării a nouă ani dela înființarea societății studențești „Corda Fratres”, menită să strângă mai mult legăturile între păturile culte din diferitele state amice. Au luat parte la congres mulți studenți francezi, foarte mulți nemți și ruși, câțiva unguri, dar... nici un român.

Faptul acesta m'a izbit, cu atât mai mult cu cât îmi aduc aminte de primirea triumfală ce s'a făcut acum câțiva ani celor 17 fondatori ai societății veniți în România, ca să înființeze și la noi o filială. Ce entuziasm pe atunci la tinerii noștri studenți! Ce serbări, banchete și discursuri înflăcărâte. Italienii erau uimiți de atâtea dovezi de simpatie și nu știau cum să mai mulțumească. Cunosce pe vicepreședintele societății de pe atunci, acum mare consilier comunal, care a rămas un sincer filo-român și care de câte ori are ocazie povestește ce primire princiară a avut în țara noastră și nu poate să uite cât de afabilă a fost cu el buna noastră regină, Carmen Sylva. Ceeace a impresionat mai mult pe simpaticii studenți italieni a fost mai ales afecția de care întreg poporul românesc i-a înconjurat.

Copii din școli mergeau întru întâmpinarea lor: de-alungul străzilor frumos pavoazate cu drapelurile celor două țări surori drumul le era presărat cu florile aruncate din balcoane de câte-o prea gingașă mână; negustorii îi primeau ca pe niște eroi și nu voiau să le ia nici un ban pentru orice cumpărătură ar fi făcut; pretutindeni găsea mese întinse cu mâncări și băuturi copioase, ce păreau că n'or să mai aibă sfârșit...

Și acum n'au trecut decât câțiva ani de atunci și la congresul ce s'a ținut săptămâna aceasta societatea „Corda Fratres” la Roma, unde toate naționalitățile și-au trimis tinerele lor vârstare, dela noi nu s'a găsit nici un român, care să înfrunte căldura și starea precară sanitară a Italiei...

In afară de serbările ce s'au dat la expoziția dela Piazza d'Armi în onoarea studenților congresiști, alegerea „principeselor Romei” a făcut zilele acestea petrecerea cetățenilor romani. În toate piețele, la fiecare colț de stradă nu se vorbea decât de „popolanele” cari se înscriaseră, la concursul de frumusețe ce s'a ținut cu prilejul serbărilor jubilare.

În mahalalele Romei (Rioni) câte un comitet anume alcătuit era însărcinat cu alegerea „principeselor” și a domnișoarelor de onoare. Fiecare concurentă ardea de nerăbdare să vadă rezultatul „examenului”, care era mult mai dificil pentru membrii comisiunii decât pentru frumoasele române, care aspirau la rangul de „principese”. Juriul avea „l'embarras du choix”, dovadă timpul îndelungat ce a întrebuințat până să-și dea verdictul.

În sfârșit, duminica aceasta au fost proclamate zece „principese”, câte una în fiecare din cele zece mahalale ale Romei. Alegerea lor a fost sărbătorită cu mult alai. Fiecare principesă, urmată de domnișoarele de onoare și de un corț de câțiva copii aleși dintre cei mai drăguți din mahalalele, cu muzica în frunte și însoțită de nenumărați curioși se îndrepta spre unul din centrele capitalei, fie în localul vreunei societăți sau în acela mai încăpător al vreunui teatru, unde era întrunită comisia din mâinile căreia primea toate darurile ce i se cuveneau. Toți negustorii din Roma s'au întrecut să le trimită fel de fel de lucruri frumoase și costisitoare.

Fiecare principesă căpăta cu atât mai multe și mai însemnate cadouri cu cât în mahalaua din care făcea parte se găseau prăvălii mai în mare număr și mai de seamă. Cea mai săracă dintre principese a fost aceea aleasă în Transtevere, unde populația e cât se poate de mare față de numărul negustorilor, cari sunt de cele mai multe ori oameni nevoiași, ce-și duc viața de azi pe mâine.

Găsindu-se că frumusețea acestei sărmane principese întrece cu mult valoarea micilor daruri ce a primit, toată lumea o desemnează de pe acum ca pe „Regina Romei”.

Nu se știe însă, dacă până la alegerea căpeteniei principeselor, mulți arbitrii ai frumosului nu-și vor schimba părerile. Deocamdată, câțiva admiratori ai prea frumoasei brunete din Transtevere au căutat să-i mai îndulcească soarta precară, trimitându-i în mod anonim câteva lucruri de mare preț.

Se așteaptă acum în toate colțurile Romei cu mare emoție proclamarea reginei, care se va face peste câteva zile cu mare vâlvă. Fiecare din cele zece principese alese nutrește speranța „tronului” nu atât din mândria de a fi ridicate la un rang atât de mare, cât mai ales din dorința de a câștiga promisiunile extraordinar de scumpe, ce se vor oferi „reginei”. Fetele din popor, seara, după ce ies dela lucru, nu se mai satură admirând în vitrinele prăvăliilor de corso toate minunățiile destinate viitoarei „alese dintre alese”, care va fi desigur, cea mai fericită, dar și cea mai invidiată dintre regine...

Pecând poporul Romei petrece în voie bună, acum când timpul îi îngăduie să mai respire puțin, oamenii guvernului nu fac alta decât să ia măsuri grabnice și energice pentru combaterea holerei ce decimează populația din sudul Italiei.

Cele petrecute la Verbicaro, în Calabria, au atras atenția guvernului asupra unui mare număr de comune din sud, unde domnește o necurățenie nemaipomenită și o ignoranță medievală. În toate aceste locuri părăsite a început o operă energetică de asanare igienică și morală. Mulți parlamentari și-au întrerupt vilegiatura și au pornit spre sud, ca să ancheteze poporul și să pregătească la deschiderea parlamentului o serie de legi, cari să aducă provinciile oropsite din Mezzogiorno al Italiei la înălțimea celor din nord. Numai după o sistematizare completă și radicală a acestor provincii, ele vor putea fi cruțate pe viitor de toate molimile, cari le devastează atât de des.

Toată presa italiană, care a dus o campanie înverșunată împotriva guvernului în urma celor petrecute la Verbicaro, numește măsurile strașnice ce s'au luat acum pentru a se pune capăt vechei stări de lucruri, binefacerile holerei... Cel puțin pe viitor locuitorii din Verbicaro și localitățile similare vor avea apă bună de băut și o exemplară curățenie. E drept, că au plătit cam scump această bunăvoință a guvernului.

Tiberinus.

SCRISORI DIN MILANO

Cronica vremii — Stagiunea lirică dela teatrul Dal Verme — „Isabeau” de Mascagni la Scala — Memoriile principesei Luisa de Saxonia în Italia

Cu toată îndărătnicia vremii, ce nu se uită nici la calendarul care ne arată a zecea zi de septembrie și a doua zi de toamnă și ne molește cu căldura ce numai de început de septembrie nu se poate spune — totuși cum zic, cu toată îndărătnicia aceasta, Milano începe a-și schimba înfățișarea și viața. Animația obișnuită de „mezzastagiune”, a început; galeria Vittorio Emanuele, ce se cam desobișnuise de înghesuală începe a-și vedea colonadele unite prin cărduri-cărduri de „belle copie”, de juni sclivisiți, artiști ce așteaptă ocazia să iscălească vre-o „scrittura”, angajament

i-am zice noi, impresari ce-s totdeauna gata să aziste la vre-o auditiie pentru angajarea de elemente pentru vre-o viitoare stagiune, căci stagiunea de toamnă e în preajma deschiderei.

În luna aceasta, viața teatrală, amorfă de căldura lunilor de vară, reînvie și cele mai importante teatre, acelea cărora le sunt rezervate marile spectacole, se pregătesc pentru intensul lucru de stagiunea de toamnă și de iarnă.

În programul teatrului Della Scala — care l-am relatat în una din corespondențele trecute — s'a mai adăogat zilele astea și opera Isabeau a lui Mascagni, care a avut un atât de strălucit succes iarna trecută la Buenos-Ayres.

Pentru câteva zile se va deschide teatrul Dal Verme, care, de o importanță imediat următoare teatrului Della Scala și cu obișnuita stagiune lirică, — e așteptată ca întotdeauna cu multă nerăbdare, căci această stagiune de toamnă, e una din cele mai bune și cu deosebire acest an, având în vedere operele ce figurează în program precum și artiștii ce le interpretează.

Stagiunea se va deschide cu Butterfly — delicata operă a lui Puccini — având ca protagonistă pe Juanita Caraccioli. Va urma apoi Aida executată în rolurile principale de rusa Ruzskowska și și Nini Frascani. O nouă operă a maestrului Zandonai cu interpreți principali Tarquinio Tarquini și celebrul tenor Schiavazzi. Vor urma apoi, Tristano și Isatta de Wagner, Trovatore Thais de Massenet — ce va avea de protagonistă pe Camilla Ixo — și cu care operă se va închide stagiunea de toamnă.

Tot această lună septembrie — ne aduce și un eveniment... de librărie, cu volumul „La mia Vita” memoriile principesei Luisa de Saxonia — și care va eși în aceiași zi, în principalele țării din Europa.

Indiscrețiunile n'au lipsit nici de data aceasta — după cum se întâmplă întotdeauna, ori de câteori vorba de revelațiuni importante și așteptate de multă vreme. Și aceste indiscrețiuni dovedesc de pe acum, că citirea memoriilor Luisei de Saxonia va fi mai atrăgătoare și mai interesantă de cât a oricărui roman. Să fie oare datorit faptului acesta, lucrului, că sunt istorisite crâmpes din viața intimă a unor suverani sau principii? E posibil și aceasta. Curiositatea devine însă și mai acută în Italia pentru că principesa Luisa, care era pe punctul de a deveni regină de Saxonia, divorțând de soțul ei și măritându-se cu Tosselli — a devenit în realitate italiancă și a dobândit în Italia și în special în Toscana — unde locuiește acum — cele mai vii simpatii.

Volumul va eși de sub tipar în editura unei librării de aci din Milano — la o epocă contemporană cu aceea a apariției în Paris, Londra, Berlin, etc.

Milano, sept. 1911.

Anty.

DIN ROMANIA

DIN IAȘI

Sfârșitul vacanței. — Afacerea scapetilor. — Febra tifoidă.

Cu întâi septembrie mai toată lumea pleacă pe la băi și stațiuni de vară e reîntoarsă, pentru a începe dela capăt activitatea anuală.

Cea dintâiu notă despre sfârșitul vacanței ne-o aduce lumea școlărească. Se văd profesorii venind — refăcuți prin două luni și mai bine de odihnă, și mai ales se văd pe uliți numeroși părinți dela țară cu copiii ce se uită cu ochi mari la clădirile și monumentele publice. Mulți văd pentru întâia oară un oraș. Ce tare le bate inima când pășesc pentru întâia oară pragul școlii, pe care desigur mult mai măreț au văzut-o în vizurile lor.

Una din întâmplările mai de seamă ale vacanței, care va interesa mult opinia publică și în cursul anului, e fără îndoială afacerea scapetilor.

Din timpuri vechi s'a așezat în o suburbie a Iașului, în Păcurari, o sectă religioasă de ruși, secta scopiților. Alungați din Rusia unde secta nu este de loc tolerată — adepții sunt pedepsiți cu deportarea în Siberia — ei au găsit la noi un azil binecuvântat. — Moldoveanul îngăduitor din fire i-a primit fără multă cercetare, iar constituția, care consfințește libertatea tuturor cultelor (întru cât nu ating ordinea publică și nu sunt contrare bunelor moravuri), le-a asigurat o existență pașnică.

Litere - Arte - Științe

TOAMNĂ

*Se duc spre alt senin cucoarele
Plâng mult mai dureros izvoarele,
S'astupă 'n codri triști cărările,
Se'mbracă 'n negru umed zările
Pe vânt sosesc, tăcând, uitările.*

*Cum ploaia bate lung ferestile
In tine vezi cum mor poveștile....
In inimă le sapi mormintele
Și singur ți le'ngropi — mult sfintele —
Iar vieții nu-i mai vezi nămile.*

Alex. St. Vernescu.

O carte nouă

despre eterna problemă a căsătoriei

de I. Scurtu

Complicata problemă a căsătoriei nu și-a pierdut încă farmecul și noutatea, pentru că este eternă ca și eterna sete de iubire și eterna atracție între sexele... dușmane.

De curând a apărut în Engiltera o carte foarte interesantă, sub titlul cam sceptic: „Căsătoria modernă și arta de a o suporta”.

Autoarea, Maud Braby, pune pe coperta operei sale o ilustrație de natură a ne cutremura puțin: într-o colivie cu gratii de fer, o femeie se zbate și sguđuie gratiile, pe când bărbatul, mândra podoabă a creațiunii, stă deasupra lăcătușului și privește compătimitor pe prizonieră. Dar cu tot titlul sceptic și cu tot înțelesul trist al ilustrației, cartea cuprinde numai observațiuni și sfaturi încurajatoare.

O doamnă vieneză, Clara Sokolovski, soția unui doctor, s'a grăbit a traduce opera autoarei engleze, recomandându-o foarte călduros.

Maud Braby descrie în primele capitole, nemulțumirea sexelor, teama bărbaților și a fetelor în fața căsătoriei; pe un fond tragic, înfățișează apoi mizeria celor nedorite.

„De ce nu se mai căsătorește lumea?” Autoarea engleză are un răspuns precis: „Oamenii din zilele noastre se îndrăgostesc mai rar”. Le lipsește fantazia necesară pentru deslegarea problemei. Pe lângă toate acestea, fetele mai aleargă și prea mult după bărbați. Un înțelept englez a exclamat odată: „Proști mai sunteți, voi bărbații, de alergați după femei! Rămâneți trei zile acasă și vor veni ele la voi!” Miss Braby se învârtește în același cerc de idei, dar — firește — cu deosebire, că ar vorbi femeilor astfel: „Nu alergați după bărbați și vor veni ei la voi!”

Autoarea engleză găsește foarte regretabil faptul, că femeia își face educația, tot mai mult, după idealul bărbatului, iar acesta, în haosul năzuințelor ei, nu mai știe, ce să ceară femeii. Unul susține, că femeile ar fi numai mașini de căsnicie — poate și de casnă — și n'ar fi în stare să devină tovarășele bărbaților inteligenți. Altul crede, că femeile lăcomesc zadarnic la cultura intelectuală a bărbaților. Al treilea pretinde, că ele ar fi niște păpuși ușurele, fără de spirit și fără de inimă, cari se pierd în goana după plăceri. Al patrulea, mai original, acuză pe femei, că ar fi numai niște monștri bărbătești, fără de sex, brutali rău îmbrăcați!...

De altă parte, fetele zilelor noastre sunt mult mai luminate, pretind dela căsătorie — în cele mai dese cazuri — prea mult și dacă nu se pot mărita după dorință, preferă să rămână fete bătrâne.

Acestea sunt motivele interne ale groazei de căsătorie. Cele externe sunt de ordin economic; dar o pricină externă e și faptul, că tinerii și fetele n'au destule ocaziuni de a se cunoaște bine. Soluția autoarei engleze, pentru înlăturarea tuturor acestor piedici, este radicală: ea propune nici mai mult, nici mai puțin, decât înființarea unei „Instituțiuni de Stat pentru încurajarea căsătoriei”. Această instituție ar da rezultate mai fericite ca balurile și vilegiaturile.

Nimeni nu se interesează de viața retrasă ce se petrece în dosul porților înalte dela stradă, în casele mari de piatră. Și dacă un ochiu mai cercetător își ridică privirea peste zidurile înalte, este bine impresionat de gospodăria rânduită și mai ales de grajdurile mari și curate. Iar pe stradă atențiunea privitorului este atrasă cătră birjarul înalt, bine făcut, cu mâinile lungi, cu glasul femeiesc și fără un fir de păr pe față, așezat pe capra unei trăsuri elegante, cu doi armăsari bine ținuți, pe care abia-i poate stăpâni, alergând nebunește pe pavajul uliței. Și dacă un străin privește cam întrebător, află răspunsul:

— „E un scapet”.

Dar o întâmplare face să se vorbească mult de scapeti, să se șoptească multe în convorbiri tainice, gazetele să scrie zilnic și instrucția să aibă de lucru.

Pe la începutul lunii iulie, poliția descoperă în Iași un tânăr rus ca de 16 ani, fără acte în regulă. Luându-l în cercetare se constată, că a intrat în țară prin fraudă, trecând Prutul, noaptea, cu ajutorul unui vechiu contrabandist, și la interogatoriu ce i-s'a luat, tânărul mărturisește, că a fost adus în Iași de niște scapeti, cari în urmă cu ademeniri și făgăduințe a nenumărate hunuri pământesti și cerești l-au castrat.

Apoi face descrierea completă a operațiunii: cum l-au adormit cu un ciai îmbătător, cum un scapet cu o măiestrie de chirurg desăvârșit i-a suprimat organele virile, pe cari i-le-a aruncat în soha în care ardea un foc viu, și cum după o îngrijire de câteva zile, fiind veșnic supravegheat, s'a vindecat și a părăsit patul, dus apoi la Galați spre a-i găsi de lucru în așteptarea vrăstei — 19 ani — când va primi o trăsură nouă și trei cai frumoși și tineri.

Iată însă, că prin fapta sa, scapetul Sergie Sesoff, este numele maistrului operator, a venit în conflict cu ordinea publică, căci legile noastre nu permit ca cineva să fie sluit, și mai ales depozitat de facultatea de a procreia, chiar cu prețul fericirii viitoare. Credința scapetilor este, că purificarea sufletului vine prin purificarea corpului, și când omul nu va mai avea puțința de a repeta păcatul strămoșesc, numai atunci va veni mântuirea sa. Mai cred, că omul nu trebuie să aibă decât doi copii. — lumea înmulțindu-se prea tare se vor înmulți și fărădelegile, — și de aceea tinerii căsătoriți fac legământ, că nu vor avea decât doi copii, aceasta fiind voia lui Dumnezeu, care nu a făcut decât doi oameni, după care se vor supune operației salvatoare, sau în alt caz se obligă a castra pe cei ce se vor naște după primii doi copii, E lesne de crezut, că partea din urmă se întâmplă mai des.

Judecătorul de instrucțiune a descoperit fapte nouă și mult mai grave în sarcina lui Seroff, s'au mai arestat încă doi adepti, complici în această afacere. Se caută acum trei tinere fete, despre care s'a stabilit, că de curând au fost aduse în Iași, tot în mod fraudulos, spre a fi supuse aceleiași operațiuni, și cari au dispărut din oraș în mod misterios.

Lucrul se complică pe zi ce trece, și interesează din ce în ce opinia publică. — Se așteaptă cu nerăbdare investigațiunile justiției.

In fiecare an trece asupra orașului nostru, ca un nor aducător de suferință, febra tifoidă. Această maladie devenită epidemică, face anual sute de victime în populație.

Se credea la noi, că odată orașul aprovizionat cu apă de la munte tifosul va dispărea. A fost o credință înșelătoare, fiindcă se vede acum, că originea boalei nu este numai în apă, ci trebuie căutată și în altă parte.

Deși anul acesta febra a început mult mai târziu, pe la mijlocul lui iulie, și nu cu furia de altădată (în 1909 cazurile treceau de 50 pe zi, acum nu se înregistrează de cât 3—10 cazuri pe zi), totuș este temeră, că va fi un motiv puternic, care va pricinui amânarea serbărilor universitare din luna septembrie.

De asemenea se zice, că din aceeași pricină, zona de operațiune a manevrelor de toamnă va fi îndepărtată de Iași, iar defilarea trupelor nu va mai avea loc la Copou, lângă orașul nostru, ci la Botoșani.

Se trage această concluzie și din faptul, că serviciul sanitar al armatei a cerut să fie pus în curent în fiecare zi cu mersul boalei.

V. T.

In capitolele următoare Miss Braby arată, de ce nu reușesc cele mai multe căsătorii. Pricina este, că tinerii soți n'au avut prilejul să se cunoască de mai înainte; numai momente externe contribuie la unirea lor.

Autoarea sfătuește pe tinerii soți să nu aștepte prea mult dela căsătorie. Ea citează vorba lui R. L. Stevenson: „Ca să trăiți fericiți în căsătorie, trebuie să pricepeți toate momentele delicate ale vieții sufletești și să aveți înăscut darul de a ceda și de a vă împăca ușor unul cu altul”. De aceea nu-i lucru cuminte a te arăta, înainte de căsătorie, într'o lumină mai favorabilă, decât ești într'adevăr. Un pedestal este în totdeauna un loc de petrecere foarte penibil. Cele mai multe căsătorii se frâng, pentru că tinerii soți au așteptat prea mult unul dela altul, iar nu pentru cine știe ce păcate ori rătăcirii.

Lucrul cel mai important în căsătorie este stima reciprocă. Când patima iubirii se va fi stins, când și iubirea va fi dispărut, stima reciprocă mai poate ține în temelii clădirea clătinătoare a căsătoriei.

Stima reciprocă va face suportabilă chiar și „spăimântătoarea intimitate” și va trece peste toate jignirile sufletului, oricâte rane ar suferi inima. Din contră, trivialitatea distruge orice căsătorie. De aceea — zice Miss Braby — mirii și miresele trebuie să-și păstreze stima reciprocă.

„Tineri și femei, nu vă căsătoriți, niciodată, cu aceea sau cu acela, pe care nu-l stimați, de l-ați iubi oricât de mult; credința mea este, că puteți fi foarte fericiți într'o căsătorie, chiar fără de iubire, când văpaia și nebuniile tineretii vor fi trecut, dar fără de stima reciprocă veți fi totdeauna nefericiți!”

Miss Braby mai face următoarea observație interesantă: „In totdeauna iubește numai unul, iar celalalt este iubit. Dacă găsiți că sunteți acela care iubește, luați aminte: asta-i partea cea mai bună, mai ales pentru femei!”

Autoarea engleză sfătuește pe tovarășele ei, să nu plictisească pe bărbați cu pretenții nesfârșite, să nu le facă scene și reproșuri, dar mai cu seamă să nu abuzeze de lacrimi.

Vechea credință, că lacrimile biruiesc pe bărbat și înduplecă inimile cele mai tari, s'a dus... Lacrimile produc numai venin, iar acesta influențează în mod supărător iubirea și adeseori o distruge.

Nu mai bărbații tineri cedează lacrimilor femeiei și mai ales înainte de căsătorie. Femeia, care plânge mereu, când nu-i merg bine treburile, nu inspiră nimănui respect. Iar bărbații însurați, cari cedează lacrimilor femeiei, o fac mai mult din slăbiciune ori de silă, ca să scape de bueluc: păstrează însă un fel de aversiune față de femeia plângăcioasă.

Un moment important al căsătoriei este politețea. „Intre bărbat și soție, politețea se cere mai mult decât în toate celelalte raporturi dintre oameni”, observă Miss Braby. Nu-i nimic mai penibil, ca purtarea bătărană între soți. Cu deosebire femeile — zice autoarea — au câteodată obiceiul foarte rău de a reproșa bărbatului crude adevăruri din căsnicie, ceea ce jignește adânc pe soț, chiar dacă în aparență își păstrează liniștea. Cu cât asemenea adevăruri sunt mai întemiate, cu atât e mai de condamnat a le reproșa bărbatului, pentru că ele îl umilesc în fața lumii.

Fapt este, că bărbații, ca și femeile, simt nevoia admirației, deși nu le place să-și recunoască slăbiciunea asta.

Condușă de practicisul englez, autoarea își rezumă sfaturile astfel:

„Femei! Dacă vreți să fiți fericite, luați aminte: Mângâiați pe bărbatul vostru, admirați-l în mod discret, râdeți de glumele lui, nu încercați să faceți haz de clubul lui, nu-i reproșați adevăruri din căsnicie și nu plângeți niciodată, niciodată!”

„Bărbați! Iubiți și admirați pe soțiile voastre și lăsați să le admire și alți bărbați: nu vă amestecați niciodată în afacerile casnice, dați-le

coșnită cu dragă inimă, fiți cumiți în chestii bănești dacă nu puteți fi galanți, și stăpâniți-vă preferința pentru propriul lor glas.

Cartea se termină cu aceste cuvinte înțelepte: „Nimic nu-i plăcut fără de societate și nici o societate nu-i mai plăcută, ca societatea soției”.

INFORMAȚIUNI

Arad, 13 septembrie 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță vreme senină și caldă, apoi la vest, probabil, ploa.

Prognostic telegrafic: secetă, călduri.

Temperatura la amiază a fost de 21° 8 Cel.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kg.)

Grâu pe octombrie	Cor. 11'80
Grâu pe aprilie 1912	12'07
Secară pe octombrie	10'25
Secară pe aprilie	10'62
Cucuruz pe septembrie	—
Cucuruz pe maiu 1912	8'35
Ovăș pe octombrie	9'33
Ovăș pe aprilie 1912	9'54

Gladys — Carmen Sylva

Două interviewuri

Acum un an

Se împlinește anul de când ziarul „Az Ujság” din Budapesta, (care își dă aere grozave, dar este tot atât de puțin serios ca și celelalte gazete maghiare) a publicat un interview luat doamnei Gladys, soția contelui de Széchenyi. Madame Vilma Balogh, care avu tupeul de a da publicității acest interview fictiv, spune la început că a avut deosebită bucurie a fi primită de contesa Széchenyi, petrecând aceasta o zi în Budapesta, și istorisește o serie de fescuri, mai mult decât naive, despre care s'ar fi întreținut, sanche, cu contesa. Mănezi, firește, ziarul s'a văzut silit a publica două desminșiri telegrafice: contele și contesa Széchenyi provoacă redacția să aducă la cunoștința publicului cetitor că întreg articolul e ficțiune. Contesa de luni de zile n'a fost în capitală, pe Vilma Balogh n'a văzut-o niciodată, și cu nime n'a vorbit nicicând despre ideile debitate, și protestează ambii împotriva acestui abuz, ce se face cu numele lor.

Încă o minciună

Vilma Balogh celebra născocitoare de senzații, pare a fi trecut în urmă la „Az Est”, o fihuică de bulevard de teapa faimosului „A Nap”, care ar trebui tot adoua și să retraceteze ce a vestit decuseară.

Aci publicase mai alaltăieri ziarista această ambulantă, un interview de mare senzație cu regina României, îngrijindu-se firește să fie reproduș și în o parte a presei străine, care după ce a diformat numele citate, (Cosbus, Popsy, Hodotz), au subliniat cuvintele în cari ar fi mărturisit Carmen Sylva că „massa cea mare a poporului în România e, durere, neinstruită și incultă”.

Intențiunea întregului interview, care s'a adevărit de o insolentă născocire din partea acestei aventuriere, e vădită. La câți dusmani defaimatori ai neamului nostru nu le vine bine această „mărturisire” pusă în gura Suveranei Carmen Sylva?

Nici un om serios nu putea crede că regina României s'ar fi făcut asemenea declarații în fața unei eutare...

Din capul locului aveam convingerea, că dacă nu lăsași audiența dela Pöleş, o bună parte a dialogului cu Carmen Sylva e o ficțiune.

Nici o săptămână nu trecuse încă și iată presupunerea noastră s'a confirmat. Biroul telegrafic român anunță din Sinaia, că regina nu a primit pe ziarista Vilma Balogh și că interviewul este deci fals.

Madame Vilma Balogh s'a dat de gol deci încodată. Ierși au prins-o cu ocazia mică.

Ei ce să-i faci, n'are noroc și pace. În tot anul îi hărăzește soarta câte-o boacăna.

Un proverb spune „cu minciuna poți prânzi, dar de cinat ba”. Vilmușca sireca, ea nici prânzi n'a putut. E nevoită să se mulțumească cu dulceața imaginată ce nu i-a oferit-o regina Carmen Sylva.

Serbările „Ligei Culturale”.

Ziua I. Incepând încă de vineri, Bucureștii e în sărbătoare. Străzile lui, localurile publice, cazarmile, internatele și multe case particulare gem de lume.

Liga Culturală a adus capitalei românești atâtă Românie, cum nu s'a văzut nici în timpul expoziției jubilară.

Înghesuită până și în vagoane de marfă, de trei zile se scurge în valuri multimea de prin toate hotarele țării, din Bucovina plășilor lui Ștefan și

din Ardealul, care astăzi se găsește sub impresia strălucitelor serbări ale altei „Ligei”.

Bogăție de forturi de pe atâtă pământ românesc, împodobeste, de trei zile, orașul și Expoziția — și vin mereu. Biletele de loterie — peste 150.000, — trimise gărilor din țară, s'au isprăvit aproape pe rând și s'au mai cerut în prima zi a serbărilor din mai multe părți, cu miile.

Grosul vizitatorilor, — cari roesc în București de Vineri dimineața — a sosit Sâmbătă seara. Atunci s'a făcut din partea unui mare număr de ligisti, primire tuturor, dar o primire specială Ardelenilor cari au sosit cu trenul de Brașov la ora 8.

Înșiruirea vagoanelor acestui tren — sosit cu întârziere de 1 oră — nu avea capăt. În gara de Nord se mai găseau militari, delegați dela toate cazarmile din București și, prin oi, s'a făcut încuarterarea celor fără adăpost. La sosirea fiecărui tren muzica militară a intonat „Deșteaptă-te Române” și „Hora Unirii”.

Cei din urmă au sosit, noaptea târziu, bucovinenii cu două trenuri — unul special — după ce mai sosiseră cu unul de dimineața. Cu greu au putut fi încuarterați toți — și poate că nu toți.

Fără îndoială nimenea nu se aștepta să fie o adevărată năvală, mai cu seamă din țară. Când s'a văzut asta, comitetul de găzduire a fost silit a se mărgini să adăpostească pe cei de peste hotare. Ceilalți — și poate, și dintre oaspeții din afară, au dormit sub cerul liber, prin grădina Cismegiului, atunci când n'au încăput sub un acoperiș, pe jos.

Serbările au fost deschise la ciasul 10 dimineața.

Mult cercetată a fost expoziția istorică din pavilionul regal, unde d. Iorga a expus o bogată colecție de documente, unele de o vechime de 3—4 veacuri, vederi de pe întreg pământul locuit de români, fotografii ale multor mănăstiri, ruine de vechi cetăți, cărți vechi, tablouri istorice, scrisori.

În același pavilion se găsește și o bogată expoziție de cusături și țesături românești, organizată de d-na Russu-Șirianu.

În veci nelipsit din sala expoziției, domnul Iorga, dădea personal informații amănunțite publicului ce-l încunjura asupra tuturor bogățiilor din acest pavilion.

Cu drept cuvânt, această expoziție a fost locul cel mai cercetat din parc. Spre a putea fi de folos unui public cât se poate mai numărös întrarea la cele două expoziții din pavilionul regal a fost gratuită pentru toți oaspeții de peste hotare și și pentru toți sătenii din România.

La ora mesei lumea s'a mai potolit. O parte din public — o nelsemnată parte — s'a înapoiat în oraș, iar restul s'a tras pe lângă localurile de consumație — „pe lângă”, fiindcă înăuntru sau în imediată apropiere nu încăpea decât o minoritate.

După masă, apoi, pe la ora 3 au început să roiaască valurile fără sfârșit din capitală spre Filaret. În tranvaele, cari făceau șir, lumea nu mai putea să încapă. Foarte mulți se urcau în tranvaele, cari se întorceau dela parc, spre a avea un loc atunci, când ar fi s'o pornească iară la expoziție, ajungând cu întârziere de 1 oră. La intrarea parcului apoi fiecare trebuia să facă un popas de cel puțin o jumătate de ceas.

Acum publicul nu mai încăpea în expoziția istorică.

Foarte cercetată a fost și bogata expoziție a lucrărilor societății de editură „Neamul Românesc” din Valenii-de-Munte.

La ora 4, pe când, afară pe alele largi, marea de porturi albe se îngământădea urmărind cursele de biciclete, în unul din pavilioane, într'o sală lungă dela cârciuma artistică, artiști ai Teatrului Național recitau, răsplățiți cu aplauzele înșuflețite ale publicului în majoritate de peste hotare.

Spre seară, în trenele tixite de lume d. Dimitrie Onciul a ținut o frumoasă cuvântare de bunăvenire publicului de peste hotare.

În fața aceluiaș public, se pregătea a se reprezenta Povestea Neamului; dar un vânt puternic urmat de o ploaie iute a pus capăt planului și a dat o grea lovitură serbărilor.

Publicul neputându-se adăposti tot în expoziție, a dat năvală spre oraș și de acolo mulți — mai cu seamă cei fără un adăpost și loc sigur de odihnă, au luat trenul...

Correspondent.

Vlaicu va sbura la Brașov. Ieri dimineața a sosit la Brașov d. inginer Negruț din Blaj, reprezentantul aviatorului nostru Vlaicu, pentru a face pregătirile necesare în vederea proiectatului sbor la Brașov. În urma unor consfătuiri, ce s'au urmat în decursul zilei de ieri, s'a fixat termenul sborului d-lui Vlaicu la Brașov de duminică într'o săptămână adecă pe duminică în 24 septembrie st. n. Festivitatea sborului va fi pusă sub egida casinei române din Brașov a „Asociațiunii”. În scopul acesta se va ținea probabil azi după amiază o consfătuire în cerc mai larg, în localitățile casinei române.

Ieri înainte de amiază d. inginer Negruț însoțit de directorul despărțământului Brașov, d. profesor N. Bogdan s'au prezentat la căpitanul superior de poliție Farkas, care a luat la cunoștință cu multă amabilitate sborul anunțat. Ieri după amiază d. inginer Negruț însoțit de d-nii Petru Popovici și V. Branisce au plecat la stupina d-lui Mandi Steriu, pentru a vizita terenul acestei stupine, pe care d. Steriu cu multă bunăvoință l-a pus la dispoziție pentru sborul d-lui Vlaicu. Amănunte vom aduce în numerii viitori. („G. Tr.)

Înștiințare. Avizăm on. public român, că cu prilejul adunării învățătorilor noștri, duminică la 17 sept. n. în Arad, la „Crucea albă” va avea loc banchet. Toți aceia, cari doresc să ia parte la acest banchet sunt rugați să se anunțe d-lui dr. Iustin Marșieu avocat în Arad, până joi, 14 sept. n., căci la din contră nu vor putea lua parte la banchet.

Prețul unui tacâm 3 coroane.

Cununie. D-șoara Iuliana Vesa și d. Cornel Popescu își vor serba cununia religioasă joi în 21 septembrie st. v. a. c. în biserica ort. rom. din Socodor. Felicitări.

Nou advocat român. Primul următorul anunț: Am onoare a vă încunoștința, că mi-am deschis cancelaria advocațională în Timișoara, Cetate, strada Eröd Nr. 6. Cu stima dr. Coriolan Baltă advocat. Felicitări.

Tragteul sfârșit al lui Antonie Wolski. Din Paris se anunță, că secretarul consiliului de stat Antonie Wolski, voind să-și salveze cănele care era amenințat de un tramway, a ajuns el însuși sub roatele tramwayului și a fost omorât.

Sfintire de biserică. Comitetul parohial gr. or. român din Mesterhâza, tractul Reghinului, invită la sfintirea bisericii nou edificate, care va avea loc Duminică, la 4 | 17 septembrie a. c. prin I. P. S. Domn Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Mețianu, procum și la banchet, concert și dans, cari se vor aranja cu acest prilej. Gara ultimă e Bánffy-hâza. Onorații oaspeți sunt rugați a se anunța înainte la banchet.

Printul Ferdinand al României va vizita pe sultanul Turciei. „La Turquie” din Constantinopol aduce știrea că după sosirea d-lui Mișu, noul ministru al României, se vor începe negocieri pentru apropiata vizită pe care printul moștenitor al României o va face Curtei imperiale.

„Nippes” la opera imperială din Viena. Măne, joi, se va prezenta la opera imperială din Viena premiera „Nippes” un act de românul bucovinean d. Cavalier de Pantazi.

Opera „Nippes” s'a jucat și anul trecut la Schönbrun, unde a avut loc o reprezentație de gală.

Cavalierul de Pantazi, care este redactor la oficiosul „Reichsgesetzblatt” a lucrat mult pentru progresul național și cultural al bucovinenilor.

Convocare. On. membri ai despărțământului VIII. Deva al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, precum și toți binevoitorii și sprijinatorii culturii poporului nostru sunt poftiți să ia parte la adunarea cer-

cuală, care se va ținea la 21 septembrie n. 1911 la orele 12 12 din zi în biserica gr. ort. română din Sântindreș, pe lângă următoarea ordine de zi: Deschiderea adunării. Raportul comitetului. Dizertațiunea dlui dr. Justin Pop despre asociațiune. Exmiterea unei comisii pentru înscrierea de membri noi ai asociațiunii. Alegerea unui membru în comitet. Eventuale propuneri. Inchiderea adunării. Din ședința comitetului cercual ținută în Deva la 9 septembrie n. 1911. Dr. Ioan Dobro, director. Dr. Eugen Tatar, notar.

Știri artistice. D. M. Sadoveanu, directorul Teatrului Național din Iași a intrat în tratative cu doamna Agata Bărescu pentru o serie de reprezentațiuni.

Stagiunea Teatrului Național din Iași se va deschide la 14 octombrie v. cu trilogia dlui Delavrancea, care se va juca în 3 seri consecutive. Rolurile principale vor fi interpretate de domnul Nottara.

Concurs. Pentru conferirea celor 20 locuri libere la „Masa studenților academici în Cluj: dr. Aurel Mureșianu” sunt a se înainta petițiile până în 25 sept. st. n. 1911 la adresa d-lui rector al mesei Petru S. Simu, Cluj, Jókai u. 6. Petițiile au să fie însoțite de următoarele documente: indice sau atestat de maturitate, atestat despre starea materială proprie și a părinților precum și despre numărul membrilor familiei, declarațiune dacă petentul are vreun stipendiu sau nu.

Diracțiunea institut. „Economul”, Cluj.

Foc și moarte în urma trăznetului. Duminică după prânz s'a deslăntuit o furtună violentă asupra Brașovului. În timpul scurt de vre-o câteva minute, cât a durat această furtună, trăznetul, care și-a descărcat mânia într-o șură, din strada de mijloc, a prefăcut-o în cenușă, făcând o pagubă de 10 mii coroane. — Tot atunci pe locuitorul din Schei (Pajiște 7) Vasile Gal, l-a lovit trăznetul în casă, durmind pe divan. l-a săgetat pieptul, lăsându-l mort. Lemnarul Dumitru Bobancu, pe care, din întâmplare, furtuna îl apucase în pădurea din marginea orașului, din sus de podul Dracului, pe când voia să treacă o potecă stâncoasă, la azul hubuiturii puternice a tunetului, s'a cutremurat și lunecându-i picioarele a scăpat de pe stâncă la o adâncime de 20 m., aflându-și astfel moartea.

Un veteran rus în etate de 150 de ani. La Kuwna, în Rusia, s'a prezentat guvernatorului veteranul Schmidt cerând un loc într'un azil. Veteranul a prezentat acte cu cari dovedește, că are vârsta de 150 ani. El a fost recrutat la 1785 sub Ecaterina II-a și a luat parte la numeroase războaie. A făcut parte din garda care a condus pe Napoleon la Elba.

Contra scumpetei traiului în Praga. Duminică dimineață a avut loc la Praga o mare în-

trunire publică, după care a urmat o demonstrație de stradă în contra scumpetei traiului. Au luat cuvântul mai mulți șefi ai socialiștilor. S'a votat o rezoluție prin care se cere primăriei să înscrie 250.000 coroane pentru ajutorarea săracilor ca să aibă cu ce să-și plătească chirile.

Sborul lui Vlaicu în Sibiu. În drăsnețul aviator Aurel Vlaicu, care la serbările culturale din Blaj a uimit publicul cu minunatele sale zboruri, a binevoit să primească invitarea de a face o ascensiune și în Sibiu. Ascensiunea va avea loc *Duminică în 17 septembrie st. n. 1911*, la orele 5 p. m., pe câmpul de exerciții militare din loc.

Prețurile de intrare sunt următoarele:

Locul I	10 cor.
" II	6 "
" III	3 "
" IV	1 "

Ne împlinim o plăcută datorie, când luăm sub ocrotirea așezământului nostru cultural această isbândă a științei, care face cinste neamului românesc.

Ne adresăm deci tuturor oamenilor noștri, cari pot aprecia importanța problemelor culturale, rugându-i să grăbească cu toții și să îndemne pe toți românii din împrejurime a lua parte la această frumoasă sărbătoare a geniului românesc.

NB. Biletele de intrare se pot primi dela biroul central al Asociațiunii și dela librăria arhidiecezană din Sibiu. Prevăzându-se aglomerare mare de public, doritorii sunt rugați a-și procura biletele în cel mai scurt timp.

Sibiu, 5 septembrie 1911.

Prezidiul Asociațiunii:
Andrei Bărescu.

Erată: În conferența publicată zilele trecute în ziarul nostru: „Publicul nostru și teatrul” de dr. Horia Petra-Petrescu s'au strecurat următoarele greșeli de tipar mai mari: coloana I, rândul 11: „care vă răpește timpul scump”, în loc de „timpul acum”; în coloana V-a, rândul 5 s'a lăsat cuvântul „constata” afară „și constata că până...”; coloana XVI, rândul 1, nu susțin nici aceea”, în loc de „nu știu nici aceea”; coloana XVII, rândul 3 de jos: „cunoștințe” în loc de „constiințe”; coloana XIII, rândul 5 de sus: „interpolare” în loc de „interpelare”.

Declarațiile lui Delcassé. Din Toulon vine știrea, că la un banchet, Delcassé, ministrul marinei, a pus în relief valoarea reală a marinei franceze și antrenarea științifică și sigură a echipajilor.

Ministrul a adăugat că i-a făcut o deosebită plăcere faptul, că unanimitatea opiniilor în Franța recunoaște valoarea materialului de luptă al Franței. Delcassé a încheiat insistând asupra constatării că Franța e gata la eventualitățile ce pot ieși la iveală în orice țară, în fiecare clipă.

Teatrul Apollo. Măne, joi, teatrul Apollo va prezenta următorul program:

1. Cinematografistul în-Africa (tablou colorat, foarte interesant). 2. Pantaloni ciunțiți (umoristic). 3. Munți și mine de marmură (tablou din natură, instructiv). 4. Fata de poscar (dramă). 5. Lemke coace pâine (amuzant). 6. Răzbunarea fochistului dimis (dramă americană). 7. Nauke și aventuriera (comic, parodie detectivă).

Inceputul la ora 6, 7 și jum. și 9 seara.

Nou! Atragem atențiunea on. cetitori asupra inseratului lui Igaz Sándor, care și-a deschis oca mai mare prăvălie de giuvericale în Arad, Piața Andrassy, (palat. Minorților), unde se pot cumpăra cele mai bune oroloage de buzunar, serviciuri, etc.

Rugare.

Rugăm pe toți abonații ziarului nostru, că la orice corespondență cu privire la administrație precum și din incidentul solvirii abonamentului, în scrisoare sau pe couponul mandatului postal, să indice totdeauna numărul de pe fâșia sub care primesc ziarul.

Redactor responsabil: Atanasie Halmăgian.

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).
Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: Dr. A. Cozma.

Consultațiuni dela orele orele 8—9 a. m. 8—5 p. m.

Telefon 88—99.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”

Roza dela Disentis

de

H. Zschokke.

Trad. de Iunius.

(42) — Urmare. —

Cel intern vrea dreptatea, adevărul și binele, căci nu poate altfel. Cel extern însă, cel trupesc deci animalic, adeseori înșelat de mii de aparențe, influențat de senzuri, de obicinuință, se rupe de cătră cel intern, la urma urmelor se reintoarce însă iarăși și se pocăește lucruros, deși uneori prea târziu.

— D-ta ai desigur mulțimea anilor de partea d-tale și asta face mult în cunoștința de oameni, dar oare nu-i posibil să fi cunoscut cu omenimea în partea ei slabă, pe când d-ta o cunoști mai mult în partea ei bună?

— Dragul meu căpitan, fiecare om își are partea sa bună și rea și cine observă cu agerime motivele exterioare ale acțiunii sale, este pe calea cea mai bună să-l cunoască din toate punctele de vedere. Nici un muritor nu poate ajunge însă la cunoștința și pătrunderea perfectă a singuraticului. De aici urmează apoi înțelegerea greșită și aprecierea defectuoasă a altora. Și d-tale dragul meu îți dau sfatul să tratezi pe fiecare după felul său

și nu după al d-tale de a fi și a judeca lucrurile și aceasta în înțelesul bine priceput al păcii d-tale interne, altfel nu vei fi priceput și înțeles de nimeni.

Dacă nu urmezi sfatul meu îți pierzi încrederea oamenilor și prin aceasta și posibilitatea de a influența cu succes asupra lor și eu cred cel puțin că intenția d-tale este să fi iubit și înțeles de alții și de a influența asupra lor?

— Adevărat iubite pater Gregorius, însă cred că d-ta nu vei pretinde, ca spre a putea influența asupra altora se fățărăsc și să-mi neg adevărul meu Eu?

— Departe de mine așa ceva fățul meu, nu înțelege d-ta greșit ceea ce îți spusei. Eu ți-am dat numai sfatul să învrednicești și pe alții de atențiunea, ce o pretinzi ca toți să simtească, să judece și se creadă cum simțesti, judeci și crezi d-ta. Cu un cuvânt să fi în stare dacă vrei să te stăpânești pe d-ta însuși și observând pe alții să nu uiți nici pe un moment să te observi pe d-ta.

Nici când ești eu cel mai bun amic, cu cea mai iubită persoană, nu slobozi din mână frânele asupra eului propriu.

Eu singur numai trăiesc în mine însuși, altul trăiește în sine, el este deci altul, mă judecă pe mine după și din sine însuși și de cele mai multe ori, — afară de cazul când mă asimilez cu șirul reprezentațiunilor sale, — mă înțelege fals.

Se poate să nu fiu redat fidel ultimele enunțațiuni ale bunului călugăr, căci atențiunea mea se împrăștie fără veste.

Pe drumul bolovănos și spart înainte în sus o căruță mică de lemn, cum se obișnuesc pe aici la munte cu lese și cu roțile abia de două picioare de înalte, trasă de un căluț mic și slab, care se cățara însă ca o pisică în sus. În căruță ședea o țărancă, iar pe jos alături de birjarul în vârstă, mergea flecărind o altă țărancă. Ceeace mergea pe jos era o fată tânără, cu talia gingașă și ținuta grațioasă îmbrăcată cu un contuș roșu, ciorapi roșii, cămașă de in cu peptar vânt, scurteică vântată și șurtă de-asemenea vântată cu vârgi, la grumazi avea o mărmă de mătășă galbenă.

Cu cât se apropia țărancuța cu atât îi admiram mai mult grațiile. Căpșorul negr inclinat îi era acoperit cu o scufiță tivită pe margini cu o dungă îngustă de flor negru pe fruntea albă, de sub scufiță cădea părul hălăi ca de mătășă cu pieptănătura simplă. Fetișoara îi era sfincoasă și curcnică, privirile plecate în jos. Deasupra ochilor strajuiau o păreche de sprâncene arcuite semet pe când gurița i era ca un hoboc de granat. Pe de desuptul bărbitei gingașe era legată panțica neagră a scufiței. Era o fetișoară, — îți jur Sabino, — ai doma a dsoarei de Marmels. Nu am văzut în viața mea o asemănare mai mare. Când ajunsese căruța în dreptul nostru, sub noi, țărancă din țărancă și cu cărușul ne salută. Ne salută și țărancuța, care mergea pe jos, însă cu fața întoarsă într'altă parte.

(Va urma.)

Ultoaie de vie cu rădăcini

vinde:

George Ardelean din Miniș (Mènes Nr. 42).

Din peste 150.000 ultoaie gata ce are, sunt parca cea mai mare: Ceaslă albă și roșie, furtimint, sovignon, alb dulce, cadarcă, alb mustos, alb argilos, rizling de Raina, bacator ș. a.

Prețul de vânzare:

100 bucăți de calitate (clasa) I 16 cor.
100 " " " " II 9 "

Caut un candidat de avocat cu praxă bună.

Condiții foarte favorabile. Postul e a se ocupa imediat sau cel târziu 30 Septembrie a. c.

Dr. ROMUL VELICIU,
advocat în Arad.

„VULTURUL“

instit. de credit și economii societ. pe acții în Tășnad.

Tășnad, la 5 Februarie 1911.

Concurs.

Direcțiunea institutului de credit și economii „Vulturul“ din Tășnad (Tasnád, Szilágy m.) publică concurs pentru ocuparea postului de contabil cu salariu de 2000 Cor.

Dela recurenți să recere să fie absolvenți ai unei școli comerciale cu examen de maturitate și să aibă praxă deplină în toate agențele de bancă.

Cererile prevăzute cu documentele de lipsă sunt a se înainta direcțiunii până la 20 Septembrie 1911.

Prezentarea în persoană este în interesul recurentului.

Direcțiunea.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat.

Telefon 438.

S'a deschis!

prăvălia nouă de giuvaere a lui

IGAZ SÁNDOR

ARAD, plața Andrassy (palatul Minorităților).

Asortiment bogat din cele mai moderne, bijuterii, arginterii și oroloage extra-fine. Apartament deosebit pentru articii de argint-china.

Prețuri moderate!

(Fiți atenți la firmă).

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijloceste mai avantajos:**

Biroul de Intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

.. Telefon Nr. 671. ..

Aviz.

Avem onoare a aduce la cunoștința on. inteligențe Române că după mai mulți ani de praxă prin orașele mai mari ne-am deschis salon de croitorie în depozit mare de stofe moderne, atât din patrie cât și străinătate, precum engleze, franceze și scoțiene. Acei domni din provincie dorind ași lucra la noi să binevoiască a ne aviza prin o carte poștală, noi în speșele noastre vom călători, rugăm bunul sprijin al inteligenței române.

Cu deosebită stimă:

PETRICĂȘ și ANCA

CLUJ, str. Kossuth-Lajos, Nr. 24, et. I.

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat

ARAD, str. Illés nr. 38.

(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări

: în bransa aceasta. :

Face și execută planuri

de zidiri pe lângă prețu-

turile cele mai moderate.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, esecută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscrisului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DANIEL

Intreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Birou de informații!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincie, m'au hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informații relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2-3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III:19.

„Luncana“

instit. financiar, societate pe acții
în Marghita (com. Bihor).

Cu toată concurența ce i-se face din partea băncilor străine din loc și jur, acest institut financiar progresa din zi în zi, cum dovedesc următoarele poziții mai principale din ultimul bilanț lunar, încheiat cu 31 August a. c.

Activele fac suma de	Cor.	449.357-99
Fondul de rezervă	"	880-21
Cambii	"	72.898-
Cambii cu acoperire hipotecară	C.	190.064-
Depunerile	Cor.	85.400-71

Depunerile se fructifică cu 5 și 5 jum. la sută, iar sumele mai mari de 10.000 Coroane, cu 6 la sută interese. Darea pentru interese o solvește institutul separat. Depunerile au crescut în luna din urmă cu peste 40.000 Cor.

Direcțiunea.

P. t. Domnilor

Funcționari și negustori români!!!

Dacă doriți să mâncați bine și ieftin, Vă rog cercetați

Restaurantul meu cu „Prânzitor model“

— Strada Deák-Ferencz Nr. 8. —

— În fiecare Vineri se capătă papricaș de pește. —

Unde veți fi împărtașiți de un serviciu punctual și respectuos. Pentru sprijinire binevoitoare mă rog

Cu deosebită stimă:

J. Samuile,

proprietarul prânzitorului model.

GHEORGHE IANCOVICI

prăvălie de
manufactură.

== Arad, strada Forray Nr. 2. ==

Sosind noutățile de toamnă și de iarnă, am onoare a încunoștiința on. public românesc, că în prăvălia mea de manufactură se află cele mai fine stoffe, flanele și parcheturi în modelele cele mai noi, și totodată pânzături, șifoane, garnituri de damast ciorapi, corsete, umbrele, și multe alte lucruri de soiul acesta. Rog binevoitorul sprijin.

Cu deosebită stimă:

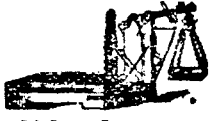
GHEORGHE IANCOVICI.

ATELIERUL DE LĂCĂTUȘIE ARTISTICĂ DE CLĂDIRI ȘI DE CÂNTARE

Mark Gartner

Arad, Piața Libertății Nr. 11.

Primește și execută prompt culant și cu prețuri moderate orice fel de lucrări în bransa de lăcătușie precum: ferăriile la clădiri, zăbrele la morminte și pregătiri și reparaturi solide de cântare. Cu preliminare de spese servește gratuit.

Contând la binevoitorul sprijin, rămân

Cu deosebită stimă:

MARK GARTNER.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial, se capătă în culoare galbină și neagră cu 16 coroane 50 fleri exclusiv la mine.

Weinberger János
prăvălie de ghete de rangul I-in.
Arad, piața Andrassy Nr. 20.

Comandele din provincă se execută încă în aceeași zi.

25 (11)

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie și sanatorii aranjat conform tuturor recerînțelor moderne; dietetică după sistemul lui
== dr. Lahmann; ==

(băi de aier, de soare, de aburi, de aier cald de acid carbonic, de oxygen, de radium, băi medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele ale schimbului organic rheumatism, boale de stomach și de intestine, etc.

Cure de îngrășare și slăbire.
Nu se primesc în stabiliment:
boale infecțioase și boale psihice.

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegrafică și telefon:

Wällischhof-Giesshübel bei Wien.

Cu prospecte și detaluri stă la dispoziție direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. MARIUS STURZA.

La administrația ziarului

„Românul”

se primesc anunțuri cu pre-

țurile cele mai moderate

„ARIEȘANA“

institut de credit și economii societate pe acții în Turda.

Prospect de emisiune.

Adunarea generală a instit. de credit și economii „Arieșana“ societate pe acții în Turda, ținută la 24 Februarie a. c. având în vedere dezvoltarea treptată a institutului a hotărât estinderea cercului de activitate prin înființarea de filiale și totodată urcarea capitalului social dela 160.000 Cor. la 300.000 Cor. prin emisiunea alor 1400 buc. acții nouă în valoare nominală de 100 Cor. Cu esecutarea acestor hotărâri s'a încredințat direcțiunea, care totodată raportează că până în prezent a deschis filiale în Iara-de-jos și în Ghirișul-de-arieș, și că cererile de împrumut ale clientelei — cari până acum, conform bilanțului trecut au fost satisfăcute fără reescompt, — de acum înainte din capitalele disponibile nu mai pot fi împlinite. Direcțiunea pe baza acestei hotărâri emite următorul prospect de emisiune și ofere spre optare, respective subscrie nouele acțiuni pe lângă următoarele condițiuni.

1. Fiecare acționar are dreptul de a opta în valoare nominală de 100 Cor. la acție și 3 Cor. spese de emisiune, atâtea acții, câte are transcrise în cartea acționarilor.

2. Pentru acei acționari, cari ar dori să subscrie un număr mai mare de acții de câte au înregistrate, precum și pentru neacționari prețul unei acții noue se statorțește din 120 Cor. și 3 Cor. spese de emisiune.

Opțiunea precum și nouele subscrieri Direcțiunea le va primi în ordinea intrării listelor de subscriere.

3. Sumele intrate peste prețul nominal al acțiilor, după detragerea spezelor de emisiune, se vor adăuga la fondul de rezervă.

4. Terminul pentru dreptul de optare precizat în punctul prim se fixează până la 1 Noemvrie e. iar pentru subscrierea celorlalte acții fără drept de optare, până la 1 Decemvrie 1911.

5. Prețul acțiilor se solvește la următoarele termene:

a) la subscriere 10 procente la sută și 3 cor. spese de emisiune	e) până la 1 Iulie 1912	10 procente la sută.
b) până la 31 Decemvrie 1911	f) " " 1 Septemvrie 1912	15 " "
c) " " 1 Martie 1912	g) " " 1 Noemvrie 1912	15 " "
d) " " 1 Maiu 1912		20 " "

Acționarilor însă le stă în voie a solvi și mai multe rate de odată. După sumele solvite, dela ziua solvirei se compută 5 procente dobândă pentru ratele decăzute și nesolvite la timp se vor computa 6 procente interese de întârziere și totodată direcțiunea își rezervă dreptul a se conforma §. 11, care sună:

„.....Nesolvinduse vre-o rată din acțiuni la timpul său, direcțiunea provoacă prin publicare de 3 ori a numărului respectivei acțiuni, în foile societății pentru răspunderea ratei restante și când nu se solvește nici după 4 săptămâni dela ultima publicare prin jurnale, atunci posesorul acțiunii se provoacă direct prin postă la solvire, care dacă în 15 zile dela espedarea provocării n'ar urma, dreptul de acționar pentru acele acțiuni se declară perdut și sumele deja solvite, trec în fondul de rezervă al institutului. Excepțiune se face pentru orfani, al căror tutor după denumirea primită din partea respectivei sedrii orfanale — este îndatorat a răspunde ratele restante în timp de 6 luni cu 6 procente interese de întârziere“.

6. Acțiunile din noua emisiune vor intra în toate drepturile acțiilor vechi numai cu 1 Ianuarie 1913. 7. Acțiunile noue se vor elibera numai după solvirea întregului preț, iar solvirile parțiale se vor evita în un certificat interimal. 8. Subscrierea de acții e a se face pe contrapagina prospectului și solvirile se efectuează la cassa institutului. 9. Pentru hotărârea definitivă asupra înmulțirii capitalului social și pentru modificarea corespunzătoare a statutelor, atât vechii acționari, cât și noii subscriitori vor fi convocați la adun. gen., care va putea hotărâ înmulțirea capitalului social și la sumă mai mare, sau mai mică decât 300.000 C., după cum capitalul asigurat prin semnările de acții acceptate de direcțiune, va fi mai mare, sau mai mic. Turda, la 19 August 1911.

Direcțiunea.

Nr. telefonului 604.

Nr. telefonului 604.

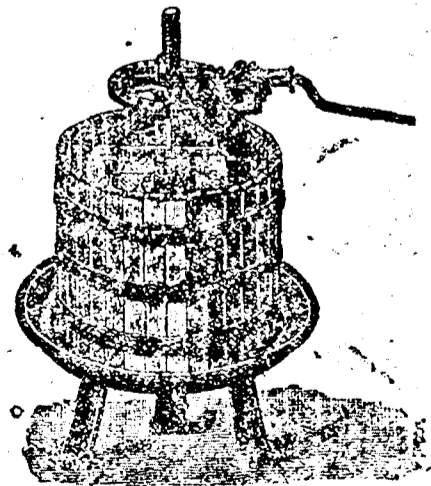
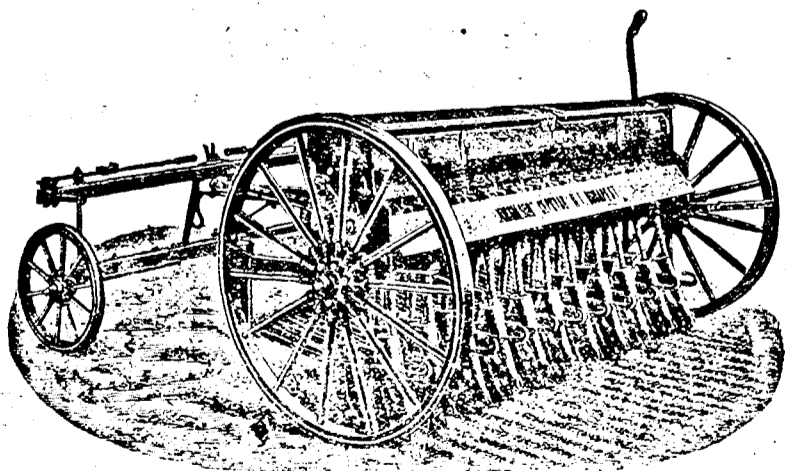
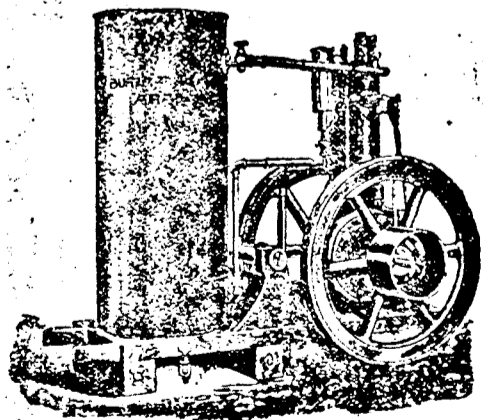
FRĂȚII BURZA

Cea mai mare firmă românească din Ungaria.

Arad, Boros Béni-tér Nr. 1.

(Casa proprie).

Recomandă magazinul lor bogat asortat de **ferării, arme** și tot felul de **mașini agricole** și totfelul de **motoare cu benzin și oleiu brut** cu prețurile cele mai moderate și pe lângă plătire în rate. Catalog trimitem gratuit.

Cu garnituri pentru trierat și cu prospecte pentru mori servim bucuroși, eventual pentru primirea lucrurilor acestora și facerea contractului mergem la fața locului pe spesele noastre. Mare asortiment de osii Steier și originale Winter.